

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งนักการศึกษาและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศได้เสนอแนวคิดไว้มา เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาคั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและบทความเกี่ยวกับศาสนาและการสอนจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนจริยธรรมและบทบาทของศาสนาในด้านการศึกษาในโรงเรียนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

เอกสารและบทความเกี่ยวกับศาสนาและการสอนจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีมาแต่ครั้งโบราณกาล เมื่อพระองค์ตรัสรู้ค้นพบความจริงสี่ประการ และทรงเป็นศาสดาของศาสนาพุทธนั้น พระองค์ทรงมีความต้องการที่จะเผยแพร่ว่าสั่งสอนของพระองค์ให้ชาวโลกได้รู้ จึงมีหลักการที่จะประกาศเผยแพร่ว่าสั่งสอนของศาสนาพุทธไว้เมื่อคราวที่พระองค์ส่งพระสาวกออกประกาศพระศาสนาว่า "ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย" (อ้างใน กรมการศาสนา 2513: 284) กล่าวคือพระพุทธศาสนามีจุดประสงค์ในการที่จะเผยแพร่ว่าสั่งสอนธรรมให้กว้างขวางทั้งในหมู่บรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในพระพุทธศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยการอบรมสั่งสอนในระยะแรก เป็นการสอนเพื่อมุ่งปฏิบัติเพื่อการเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา เป็นสำคัญ เพราะผู้ที่ต้องการบรรลุถึงจุดหมายนั้นก็ต้องสละเพศเข้ามาบวชเป็นพระสงฆ์เท่านั้น ส่วนบรรดาพุทธศาสนิกชนผู้ยังไม่พร้อมที่จะบวชก็ไปวัดเพื่อฟังธรรม สนทนาธรรมะตามควรแก่โอกาส นอกจากนั้นก็มีการฝึกอบรมบุตรหลานให้ปฏิบัติธรรมะ

คามกำลังความสามารถของคน การศึกษาในด้านการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาได้มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในถิ่นเดิมคือประเทศอินเดียเป็นเวลาประมาณ 1,700 ปี ศาสนาพุทธจึงได้เสื่อมไปจากประเทศอินเดีย แต่ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช (พ.ศ. 218) เป็นต้นมา พระพุทธศาสนาได้มีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดทำให้การเผยแผ่ศาสนาพุทธไปกว้างไกลและแพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในทวีปเอเชีย

✓ การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น ได้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยโบราณ เริ่มตั้งแต่มีการบันทึกเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่สมัยลพบุรี ไทย ได้มีนโยบายจัดการศึกษาโดยเน้นให้รู้จักตัวหนังสือและอ่านออกเขียนได้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาพระไตรปิฎก ซึ่งผู้เรียนส่วนมากเป็นพระภิกษุ สามเณรและเด็กวัด ส่วนประชาชนทั่วไปไม่ค่อยได้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนเท่าใดนัก /

ครั้นต่อมาในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ได้เริ่มจัดการศึกษาโดยใช้อักษรของไทย ซึ่งพ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 1826 ดังนั้นการจัดการศึกษาในสมัยกรุงสุโขทัย จึงมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กเรียนรู้จักอักษรไทย และเน้นทางด้านการอบรมจรรยาบรรณ เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเรียนหนังสือเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พัฒนาการทางการศึกษาที่เห็นได้ชัดเจนคือ การจัดการศึกษาออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายพุทธจักร และฝ่ายราชอาณาจักร /

การจัดการศึกษาฝ่ายพุทธจักร มุ่งเน้นเกี่ยวกับพุทธศาสนามากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการที่พ่อขุนรามคำแหงทรงอาราธนาพระสงฆ์ลังกาวงศ์มาสั่งสอนศาสนาพุทธ และเปลี่ยนแปลงลัทธิมหานิกายให้เป็นแบบลังกาวงศ์ ซึ่งเป็นต้นแบบของพระพุทธศาสนานิกายหินยาน และได้พัฒนาเป็นปึกแผ่นจนเป็นศาสนาประจำชาติไทยตลอดมา พระองค์ได้ทรงจัดตั้งคณะมหานิกาย และจัดสร้างพระแท่นมณีคศิลาอาสน์ขึ้นกลางแจ้ง ทรงอาราธนาพระสงฆ์ที่มีความรู้มาแสดงพระธรรม เทศนาสั่งสอนราษฎรที่พระแท่นนี้ทุกวันพระ ดังปรากฏในศิลาจารึกว่า "วัน เดือน ดับ เดือนออกแปดวัน วัดเดือนเต็มเดือนข้าง แปดวัน ผูกบุญ คุรมหาเถรขึ้นนั่ง เหนือชะดาร์หิน สวดธรรมแก่อุบาสก ผูกท่วยจำศีล" (อ้างใน กรมศิลปากร 2520: 15-16)

ต่อมาในสมัยของพระยาสิทธิไทยเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงสนพระทัยในพระพุทธศาสนา มีความแตกฉานในพระไตรปิฎก และทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่เสด็จออกผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ทำให้เกิดประเพณีของกษัตริย์ไทย และพุทธศาสนิกชนไทย ที่บวชในระยะเวลา เข้าพรรษาสิบทอดค้อมกันมาจนถึงทุกวันนี้

การจัดการศึกษาฝ่ายราชอาณาจักร ได้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือการศึกษาฝ่ายทหารและการศึกษาฝ่ายพลเรือน ฝ่ายทหารจัดให้มีการเรียนรู้ศิลปศาสตร์เพลงอาวุธ ตำราพิชัยยุทธ และฝ่ายพลเรือนจัดให้เรียนรู้เกี่ยวกับ คัมภีร์ไตรเวท ไทราศาสตร์ เวชกรรม ฯลฯ เป็นต้น

การจัดการศึกษาในด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) พระองค์ทรงกวาดขันเรื่องพุทธศาสนา กล่าวคือประชาชนที่ไม่เคยอุปสมบทจะไม่ทรงแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการ (อ้างในนิช บรรจง 2517: 3) จึงเชื่อได้ว่าประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอน และศึกษาพระธรรมวินัยทางพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เพราะจะได้รับทั้งในด้านความรู้ในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขและมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตดังกล่าวยังอีกด้วย

✎ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอดีตถือว่า วัดเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาด้านวิชาพระพุทธศาสนา ดังกล่าวนั้นแล้วข้างต้น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ คือจัดการศึกษาให้เป็นแบบแผนตามแนวคิดชาวตะวันตก จัดตั้งโรงเรียน มีครูผู้สอนเป็นคฤหัสถ์ แทนพระสงฆ์ จัดการเรียนการสอนในแขนงวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการจัดการศึกษารั้งนี้ เป็นผลทำให้ การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งแต่เดิมเคยเป็นหน้าที่โดยตรงขององค์กรทางศาสนาแต่เพียงผู้เดียว ลดความสำคัญลง รัฐได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการจัดการศึกษาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจึงแบ่งออกเป็นสองฝ่าย โดยที่องค์กรทางศาสนา ได้จัดให้วัดและสถาบันทางการศึกษาของสงฆ์ ได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หรือพุทธศาตร์มากมายหลายแห่งแก่พระภิกษุและสามเณร และในปัจจุบันรัฐก็ให้ความสำคัญต่อสถาบันทางการศึกษาของสงฆ์ โดยให้มีการสอนในวิทยาลัยสงฆ์ถึงขั้นระดับปริญญาตรี เช่นเดียวกับสถาบันการศึกษาของรัฐ ส่วนการจัดการศึกษาขององค์กรของรัฐ เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอนแก่เยาวชนของชาติให้มีความรู้

ความสามารถและเป็นพลเมืองที่ดี นอกจากนั้นก็ให้ความสำคัญต่อวิชาพระพุทธศาสนา โดยได้จัดวิชาพระพุทธศาสนาเข้าไว้ในหลักสูตรการศึกษาแฝงไว้ในหมวดวิชาสังคมศึกษา คือวิชาศีลธรรม จรรยาและจริยศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 214) ในปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันอันสำคัญยิ่งและเป็นศาสนาประจำชาติไทย จึงได้บรรจุวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาบังคับไว้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งแต่เดิม เคยจัดร่วมกันระหว่างองค์การทางศาสนาและของรัฐ ได้เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบที่ทำให้การบริหารหลักสูตรและการดำเนินการสอนมีทิศทางที่แน่นอนขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า ได้มีการปฏิรูปการศึกษาเป็นลำดับมา และหลักสูตรการศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อวิชาพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นทุกที ดังปรากฏในประวัติการศึกษาของไทย ซึ่งจะกล่าวโดยสังเขปดังต่อไปนี้

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการประกาศเรื่องโรงเรียนขึ้นในปี พ.ศ. 2514 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จัดการสอนขึ้นในพระบรมมหาราชวัง แล้วจัดหาคนในกรมพระอภัยมณีตั้งให้เป็นขุนนางพนักงานสำหรับ เป็นครูสอนหนังสือไทย สอนคิดเลขและขนบธรรมเนียมราชการ หลักสูตรที่ใช้ได้แก่แบบเรียนหลวง 6 เล่ม ซึ่งพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แต่งขึ้น ประกอบด้วยมูลยลทศรพกิจ วาหนิติกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวพจน์พิจารณ์ และพิศาลการ์ณต์

พ.ศ. 2427-2438 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 134) โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบขึ้น สอนความรู้ด้านสามัญศึกษา สำหรับข้าราชการในพระองค์และจัดตั้งโรงเรียนวัดมทรณพาราม เป็นโรงเรียนสำหรับประชาชนทั่วไป ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการประกาศการสอบไล่หนังสือไทยขึ้นเป็นครั้งแรกในประโยคต้น กล่าวคือมีการสอนตามแบบเรียนหลวง 6 เล่ม กำหนดหลักสูตรแยกออกเป็นประโยค 1 ประโยค 2 ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรฉบับแรกของไทย (พ.ศ. 2438) และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการขึ้น มีสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นอธิบดี และได้ทรงแต่งแบบเรียนเร็วขึ้นใหม่ 3 เล่ม ใช้ประกาศแทนแบบเรียนหลวง (พ.ศ. 2430-2431) นอกจากนั้นออกพระราชบัญญัติการสอนวิชาตามแบบเรียนเร็ว 3 เล่ม ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2433) กับซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งกระทรวงธรรมการขึ้น และมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการสอนวิชา พ.ศ. 2433 โดยมีการแบ่งการสามัญศึกษาเป็น 3 ประโยค ประโยค 1 (3 ชั้น) ประโยค 2 (3 ชั้น) ประโยค 3 (3 ชั้น

ขยายเป็น 4 ชั้น ในพ.ศ. 2441) (พ.ศ. 2435-2438)

พ.ศ. 2445 มีการปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 135) โดยการปรับปรุงหลักสูตรให้มีขอบเขตกว้างขึ้น เปลี่ยนประโยค 1, 2 และ 3 เป็นประโยคมูลศึกษา ประถม มัธยม และมัธยมสูง ในหลักสูตรนอกจากหนังสือเลขและบัญชีแล้ว ยังเพิ่มวิชาจรรยา ประกอบด้วยหัวข้อศีลธรรม มีการสอนทั้งศีลและธรรม เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติ จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรนี้เน้นถึงเรื่องจริยธรรมเป็นครั้งแรก ส่วนในด้านการเรียนการสอนนั้นก็ใช้วิธีอธิบาย ยกตัวอย่างง่าย ๆ บอกชี้ให้เห็นเพื่อให้นักเรียนยกตัวอย่างเทียบเคียงให้เกิดความสนใจ

พ.ศ. 2452 หลักสูตรประโยคมูลศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 135) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสอนวิชาจรรยา สรุปไว้คือให้เป็นการกล่อมเกล้าอัธยาศัยใจคอ ฝึกให้มีสันดานอันดีเป็นผู้ตั้งอยู่ในที่ชอบ ให้มีความสุจริตในกิจการทั้งปวง มีความอ่อนน้อมสุภาพ อยู่ในถ้อยคำและความบังคับบัญชาของผู้ใหญ่...” สำหรับหัวข้อแบ่งเป็นสอนธรรมะ และการปฏิบัติ ธรรมะสอนเกี่ยวกับความประพฤติที่มีความจำเป็นในการที่จะต้องปลูกฝังก่อน เช่น ให้มีความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์ ให้เป็นคนสุภาพอ่อนน้อม เชื่อฟังคำสั่งสอน ให้รู้จักแสดงอัธยาศัยที่ดีต่อกันและกัน มีความเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร จริ่งจืดต่อการทำงาน รู้จักถนอมข้าวของของตนเอง ไม่ประทุษร้ายของคนอื่นและของที่เป็นสาธารณประโยชน์ ให้มีใจอาจหาญ รู้จักรักบ้านเกิดเมืองมิตร ทำความดี ให้รู้จักศีล 5 และกรรมบท 10 เหล่านี้เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องชักจูงให้ตั้งตนอยู่ในสุจริตธรรม การปฏิบัติชักนำให้เกิดเจตนา เจนหู ในการสวดมนต์ไหว้พระและการฟังธรรมพอบ เป็นปัจจัยอุดหนุนสันดานให้อ่อนน้อม เข้าตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

พ.ศ. 2456 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศโครงการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 136) โดยออกเป็นหลักสูตรหลวง เปลี่ยนชื่อมูลศึกษาเป็นประถมศึกษา ประถมเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาเป็นมัธยมศึกษาตอนกลาง มัธยมสูงเป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย การสอนวิชาจรรยาถือว่ามีความสำคัญ โดยกำหนดไว้เป็นลำดับแรกในหลักสูตรและให้มีรายการ สอน 6 ข้อ ได้แก่

1. ให้มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และจริงจังในงานทั้งปวง
2. มีใจอารีเพื่อแม่ คิดถึงประโยชน์ของหมู่คณะมากกว่าประโยชน์ของบุคคลหรือประโยชน์ของตน
3. มีใจองอาจกล้าหาญ แต่อ่อนน้อมสุภาพราบเรียบ

4. กตัญญูกตเวที รู้คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์และผู้อื่น ตลอดจนถึง หมู่นกและบ้านเมือง รักและพยายามสนองคุณผู้มีคุณ ตลอดจนช่วยทำนุบำรุงหมู่นกและบ้านเมือง ให้เจริญ

5. มัธยัสถ์ คือพอดี ไม่สุร่ยสุร่าย ไม่ตระหนี่ในส่วนการใช้จ่าย รู้จักออมจ่ายแต่ที่ควร ไม่โลภ

6. เพียร ขยันทำการทำงาน ทำประโยชน์ ทดแทนสมบัติของโลก ซึ่งคนต้องกินต้องใช้ ให้หมดเปลืองไป ทำคนให้เป็นประโยชน์อยู่เสมอ ไม่ปล่อยเวลาและอายุให้เปลืองไปโดยหาประโยชน์มิได้ และรู้จักช่วยตนเองให้มากขึ้น ส่วนด้านวิธีสอนนั้นใช้พุทธศาสนาและพระบรมราโชวาทปลูกใจ เลือป่า เป็นเครื่องชักจูง

พ.ศ. 2461-2475 กระทรวงธรรมการได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกระทรวงศึกษาธิการ และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาครั้งแรก (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 158) โดยบังคับให้เด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 7-14 ปีบริบูรณ์ เรียนหนังสือโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน และได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่โดยเน้นทางด้านวิชาชีพ ส่วนวิชาจรรยาเปลี่ยนชื่อเป็นวิชาศีลธรรม ต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็นแบบประชาธิปไตย คณะราษฎรได้ประกาศหลักการศึกษาว่า "รัฐบาลมีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้การศึกษากับบุคคลทั่วไปอย่างเต็มที่ ให้ได้รับการอบรมในระบอบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ ให้ได้รับการศึกษาทางธรรมชาติ ทาง การงานและทางสมาคม ฝึกฝนให้รอบรู้มีสติปัญญาความคิด รู้จักค้นคว้าหาเหตุผลโดยตนเอง มี จรรยาประกอบด้วยกำลังกาย และกำลังใจ เป็นอันดี กับทั้งมิให้ละทิ้งเสียจริยศึกษาแห่งชาติ ขนบธรรมเนียมของไทย มุ่งประสงค์ให้ผู้ได้รับการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพ มีอนามัยและ ศีลธรรมอันดีงาม" (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 308) ต่อมา ได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติ แบ่งการศึกษาเป็นชั้นประถม 4 ชั้น มัธยมต้น 4 ชั้น มัธยมปลาย 4 ชั้น โดยมีความมุ่งหมายให้ พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่สภาพ ทั้งนี้ให้จัดการศึกษาโดย

1. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมอันดีงาม
2. พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้
3. พลศึกษา ให้มีร่างกายสมบูรณ์ รวมทั้งให้มีความสัมพันธ์กันทั้ง 3 ส่วนตลอดหลักสูตร

พ.ศ. 2494 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติใหม่

(กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 315) โดยแบ่งการศึกษาชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา เตรียมอุดมศึกษา อาชีวศึกษาชั้นสูง และอุดมศึกษากับทั้งมีความมุ่งหมายให้จัดการศึกษา เป็น 4 ส่วน ให้พอเหมาะประกอบด้วย

1. จริยศึกษา ให้มีวัฒนธรรมดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว
2. พลศึกษา ให้มีร่างกายแข็งแรง และอนามัยสมบูรณ์และมีน้ำใจ เป็นนักกีฬา
3. พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้ ความสามารถใช้ดุลยพินิจ เกี่ยวกับการงานโดยทั่วไป
4. หัตถศึกษา ให้มีความเคยชินและขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติการ เพื่อเป็น

รากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ

พ.ศ. 2503 ได้มีการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 345) โดยประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 ทั้งนี้โดยอาศัยเค้าโครงจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 โดยมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่อัถภาพ ให้เป็นพลเมืองที่มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ แผนการปกครองประเทศ เช่น จัดให้มี

1. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีทริโอต็ปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
2. พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งทางกายและทางจิตใจกับทั้งให้มีน้ำใจ เป็นนักกีฬา
3. พุทธิศึกษา ให้มีความรู้วิชาการ ปัญญา เพื่อการดำรงชีวิตโดยทั่วไป
4. หัตถศึกษา ให้มีกิจนิสัย และความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ

นอกจากนี้แล้วแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 ได้แบ่งการศึกษาออกเป็นอนุบาลศึกษา 2 หรือ 3 ชั้น ประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น ประถมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ชั้น และอุดมศึกษาหรือเรียกว่าระบบ 4-3-3-2 หรืออนุมัติให้ เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 โดยมีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีของชาติในระบบอบประชาธิปไตย

พ.ศ. 2520 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กระทรวงศึกษาธิการ 2521: 11) ทั้งนี้เนื่องจากสภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ 2503 ไม่อาจสนองความต้องการอันจำเป็นของสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อมุ่งส่งเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทย เป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการศึกษามีดังนี้

1. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและหลักธรรม
2. มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
3. ให้มีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง
4. ให้มีความสำนึกในการ เป็นคนไทยร่วมกันและการ เป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ
5. ให้มีความยึดมั่นและศรัทธาความเสมอภาค ความสุจริตและความยุติธรรม
6. ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพ อนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
7. ให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และการจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนการร่วมมือกันประกอบกิจการ ธุรกิจและธุรกิจต่าง ๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย
8. ให้มีความสามารถในการติดต่อ ทำความ เข้าใจและร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จัก แสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญาและสันติวิธี
9. ให้มีความรู้ความ เข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ

จากความมุ่งหมายดังกล่าวทำให้ต้อง เปลี่ยนแปลงการจัดระบบการศึกษาใหม่ โดยที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 นี้ จัดระบบการศึกษาเป็น 4 ระดับ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ประถมศึกษาใช้เวลาเรียน 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี หรือเรียกว่าระบบ 6-3-3 (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 1)

พ.ศ.2521 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในทุกภูมิภาค เน้นการศึกษาเพื่อสังคม เศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยมีหลักการ เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน มุ่งให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และมุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายให้บังเกิดผลแก่ผู้เรียนมากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 1-3) และต่อมาได้มีการประกาศใช้หลักสูตร

มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้มีการจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาโดยตรง โดยจัดเนื้อเรื่องนี้อยู่ในวิชาสังคมศึกษา ส. 402 ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้เรียนเป็น วิชาบังคับ จำนวน 2 คาบ/สัปดาห์ ซึ่งชำนาญ นิสารัตน์ (2524: คำนำ) ได้กล่าวว่า การสอน จริยศึกษาในระดับนี้เปลี่ยนแนวไปจากหลักสูตรเดิมมาก คือหลักสูตรวิชาศีลธรรม พุทธศักราช 2520 เน้นธรรมะขั้นสูงเทื่อโลกิยธรรม เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมขั้นโลกุตระ (เหนือโลก) แต่หลักสูตรปัจจุบัน เน้นการเรียนการสอนเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนา บุคลิกภาพของตัวนักเรียนเอง และเพื่อพัฒนาสังคม เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนมีเรื่องใหม่ ๆ เพิ่มเข้ามา คือ จริยศาสตร์ จริยธรรม และการสร้างสมาธิ ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถนำมาใช้ได้ เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

แต่ต่อมาได้มีการประกาศหลักสูตรเพิ่มเติม เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมขึ้นอีก เนื่องจากมีผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่า เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในหลักสูตรปัจจุบันนั้นมันน้อยเกินไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2527: คำนำ) และเกรงว่าพระพุทธศาสนาจะสูญสิ้นไปจากสังคมไทย จึงมีการประกาศใช้หลักสูตรเพิ่มเติม เพื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นในปีการศึกษา 2527 หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2524 และได้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเสริมให้หลักสูตรที่มีอยู่แล้วได้มี เนื้อหาครอบคลุมและได้ผล เกี่ยวกับทางด้านพระพุทธศาสนา เท่าที่ควร เพราะจริยศึกษานั้นหรือพุทธศาสนาจะพูด เฉพาะเรื่องธรรมะ ซึ่งเรียนเกี่ยวกับ พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ พระธรรมวินัยบ้าง ก็ไม่เต็มตามหลักสูตรที่เรียกว่าพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนานั้นจะต้องรู้ทั้งในด้านศาสนธรรม ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนพิธีต่าง ๆ จึงจะเต็มรูปของศาสนา (พระโสภณคณาภรณ์ 2527: 166-167) จึงจะก่อให้เกิดความเข้าใจ และศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง จึงได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ขึ้น ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

จึงสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาของไทยตั้งแต่อดีต เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนั้น ได้มุ่ง เน้นทางด้านจริยศึกษาและวิชาพระพุทธศาสนา มาโดยตลอด โดยได้ให้ความสัมพันธ์กันกับ องค์ประกอบอื่น ๆ โดยเฉพาะในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2475 และฉบับ พ.ศ. 2479 ได้มีการระบุงค์สามของการศึกษา คือพุทธศึกษา จริยศึกษาและพลศึกษา โดยมุ่งเน้นว่า การจัดการศึกษาทั้งสามส่วนจะต้องมีความสัมพันธ์กัน เพื่อที่จะให้ได้ผลิตผลทางการศึกษาตาม เป้าหมายที่วางไว้ คือผู้ที่ได้รับการศึกษาอันถูกต้องนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีอนามัยสมบูรณ์

มีนิสัยและความประพฤติตลอดจนมีศีลธรรมอันดีอีกด้วย และในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ ก็ให้ความสำคัญต่อวิชาพระพุทธศาสนา เป็นอย่างยิ่ง จนมีวิชาใหม่เกิดขึ้นคือวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

มีนักการศึกษาและท่านผู้รู้หลายท่านได้ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน จริยศึกษา ศีลธรรมให้ได้ผลดีและประสบความสำเร็จมากมาย อาทิ

กรมการศาสนา (2521: 1-20) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอน จริยศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้ คือ

หลักการสอน

1. สารสำคัญของ การเรียนรู้จะต้องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและใช้วิธีสอนให้เหมาะสม
2. การสอนจะต้องมีเหตุผล สนับสนุนให้เห็นประโยชน์และโทษของการปฏิบัติ
3. การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เป็นสิ่งจำเป็น โดยครูเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้นำทางด้านจริยธรรม

วิธีสอน

ก่อนสอนผู้สอนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าว่า ครูหวังให้นักเรียนทำอะไรได้บ้าง และกำหนดเกณฑ์ที่จะตัดสินไว้ และต้องใช้วิธีประเมินผลอย่างถูกต้องด้วย การเขียนจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมนั้น จะต้องระบุเงื่อนไขพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่ต้องการและเกณฑ์การตัดสิน และวิธีการสอนจริยธรรมนั้นมีหลายวิธี ครูอาจเลือกวิธีใดได้ในการสอนเรื่องหนึ่ง หรืออาจจะใช้หลายวิธีก็ได้ตามความเหมาะสม ได้แก่

1. การอภิปรายปัญหา เมื่อครูศึกษาเนื้อ เรื่องที่จะทำการสอนแล้ว ครูอาจใช้สิ่งแวดล้อมและสภาพการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นปัญหา และนำข่าวหนังสือพิมพ์มาให้นักเรียน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ครูช่วยแนะบ้าง นำเข้าสู่เรื่องและช่วยกันสรุปข้อคิดเพื่อให้นักเรียนเห็นจริงและนำไปปฏิบัติได้จริง

2. การแบ่งกลุ่มให้นักเรียนมีการค้นคว้า โดยวิธีกำหนดหัวข้อให้ ให้นักเรียนทำรายงาน เสนอต่อทั้งชั้นโดยการพูดและเขียนแล้วรวม เรื่อง เป็นความคิดรวบยอด เพื่อความเข้าใจ ที่ถูกต้อง อาจแบ่งงานให้เขาหรือให้วาดภาพ ทำแผนผัง ทำสมุดศัพท์ จัด เป็นนิทรรศการ เป็นต้น

ทิศนา ขัมขี (2521: 16-17) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา

โดยยึดหลักการเรียนของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ

1. เสนอเนื้อหาที่เป็นหลักจริยธรรมในรูปของการเล่านิทาน ยกสถานการณ์หรือ มีการสร้างสถานการณ์จำลอง การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอเนื้อหาด้วยนักเรียนเอง

2. ใช้กลุ่มเป็นแหล่งความรู้ จัดให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้และความรู้สึก นึกคิดซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ในลักษณะนี้ ครูจำเป็นต้องฝึกความเป็นผู้มีเหตุผลยอมรับ ความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นสำคัญ จึงทำให้ผู้เรียนรับความรู้ได้อย่างเต็มที่ และยังความสัมพันธ์ อันดีระหว่างสมาชิกกลุ่มไว้ด้วย

3. ครูใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนคิด คำถามที่ต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้เรียน เกิดความคิดต่อเนื่องจนสามารถพบคำตอบได้ด้วยตนเอง

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมตัดสินใจกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ไม่ว่าจะ เป็นขณะเรียนจริยศึกษา หรือการเรียนในวิชาอื่น ๆ เป็นการฝึกทักษะการตัดสินใจใน สถานการณ์จริง นอกเหนือจากการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้นในการเรียนการสอน จริยศึกษา จะทำให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนจริยศึกษายิ่งขึ้น

ก่อน สวัสดิทามิซึ (2522: 9-10) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการจัดจริยศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ว่า การสร้างค่านิยมทางศีลธรรมที่ถูกต้องให้แก่ตนเองนั้น เป็น กระบวนการที่ยืดเยืวยาวมาก เด็กได้รับการอบรมสั่งสอนตั้งแต่เล็ก ๆ เมื่ออยู่ที่บ้าน จนกระทั่ง มาอยู่ที่โรงเรียนก็ได้รับการอบรมสั่งสอนเพิ่มเติม การคบเพื่อนการสังคัมกับเพื่อนภายนอก ก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งทำให้เด็กสร้างค่านิยมให้แก่ตนเอง และการที่จะให้ค่านิยมแก่เด็กนั้น อย่างมากที่สุดที่จะทำได้คือ ให้มีคำอธิบายเพิ่มเติมให้ชัดเจนว่า หลักศีลธรรมซึ่งมนุษย์ ควรจะยึดถือเป็นค่านิยมคืออะไร (Value Clarification) เหตุใดเราจึงยึดถือสิ่งนั้น เป็นค่านิยมของเรา และเมื่อเรายอมรับหลักศีลธรรมบางอย่างมาเป็นค่านิยมของเราแล้ว การประพฤติปฏิบัติของเรา นั้นจะต้องสอดคล้องกับค่านิยมที่เรายอมรับด้วย ฉะนั้น ครูผู้สอน ค่านิยมทางจริยธรรมควรคำนึงว่า

1. เรื่องของการสอนจริยศึกษานั้น มิใช่สอนเพื่อให้เด็กท่องจำได้ จะต้องสอน ให้เด็กรู้จักการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ และยอมรับสิ่งเหล่านั้นว่าเหมาะสมที่จะยึดเป็น ค่านิยมของเราหรือไม่ เมื่อนักเรียนนำไปปฏิบัติแล้วก็ต้องมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ

2. จะต้องมีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน โดยเริ่มต้นจากการรักษา ความสะอาด การสร้างสุขภาพيالที่ถูกต้อง ตกแต่งบริเวณให้สวยงาม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น

และสำคัญอย่างหนึ่ง

3. รูปแบบตัวอย่างในเรื่องของความประพฤติ เรื่องของมารยาท ศีลธรรมและ จริยธรรม ครูจะต้องเป็นรูปแบบตัวอย่างแก่เด็ก โดยอยู่ในบทบาท 3 ประการ คือ บทบาทของ ผู้ที่มีความรู้ดี บทบาทของผู้ที่มีความประพฤติดี และบทบาทของผู้มีน้ำใจอันดี

4. การส่งเสริมจริยศึกษานั้นมีบริการหลายอย่าง บางอย่างโรงเรียนจัดให้สำหรับ ผู้มีปัญหาหรือมีความต้องการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้คำปรึกษาหารือในระบบกลุ่ม (Group Counselling) ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกวิชาศีลธรรม เข้าไปได้ด้วย เป็นวิธีการ ที่เด็กเรียนจากกันและกันกับทั้งได้ เรียนรู้จากครูด้วย

5. การจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม เราควรเร่งเรื่องกิจกรรมที่จะส่งเสริม ให้นักเรียนมีความ เจริญเติบโตและสร้างบุคลิกอันพึงประสงค์ให้แก่นตนเอง) กิจกรรมที่จัดขึ้นถ้า เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเห็นท้องด้วยแล้ว จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และเต็มอกเต็มใจที่จะ เรียนรู้ได้มากขึ้น

อดิศักดิ์ ทองบุญ (2522: 60-62) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนจริยศึกษาไว้ว่า การสอนจริยศึกษานั้นควรสอนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ประการ คือ

1. ให้ใ้ได้ปัญหาหรือความรู้ คือรู้เรื่องศีลธรรม และวัฒนธรรมอัน เป็นเนื้อหาของ วิชานี้อย่างถูกต้องครบถ้วน

2. ให้ใ้ได้เจตคติที่ดีต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมที่เรียน คือให้เกิดความ เชื่อ และ ความเลื่อมใสจนอยากนำไปปฏิบัติตาม

3. ให้ใ้ได้ทักษะ คือสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและได้รับผลดีตามที่เรียนมา นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของครูผู้สอนจริยศึกษาไว้ด้วยว่า ครูผู้สอนนั้น เป็นองค์ประกอบอันสำคัญในการศึกษาเล่าเรียน การสอนจริยศึกษาให้ใ้ได้ผลดีหรือสำเร็จ ตามเป้าหมายดังกล่าว ครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติต่อไปนี้เป็นส่วนประกอบ คือ

1. มีความรู้ในเรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง และรู้กว้างขวาง สามารถยกย่ำยหัวข้อที่จะสอนให้ เข้ากับภูมิปัญหาของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2. มีความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน คือสอนด้วยความรักความเอ็นดูในตัวผู้เรียน โดยมุ่งประสิทธิประสาทความรู้จริง ๆ ไม่ใช่สอนเพื่อสินจ้างหรือรางวัลหรือสอนไปตาม หน้าที่ไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น ครูผู้สอนจะต้องมีวิญญาณของความเป็นครู

3. มีศิลปะในการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารและกลวิธีในการสอน ตลอดจนอุปกรณ์

การสอนให้เหมาะสมกับวัยและภูมิปัญญาของผู้เรียน

4. มีความประพฤติสมเป็นผู้ที่ศิษย์ควรเคารพนับถือ เอาเยี่ยงเอาอย่างได้
ฉะนั้นผู้สอนจึงควรปฏิบัติในสิ่งที่สอนนักเรียนให้ได้ด้วยตนเองอีกด้วย

พระธรรมญาณมุนี (2523: 119) ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรม
เพื่อครูอาจารย์ได้นำไปศึกษาและปฏิบัติ ดังนี้

1. ความมีศีลธรรมในตัวครูผู้อบรมและบรรดาครูทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด
เพราะการกระทำของครู บทบาทในชีวิตของครูอยู่ในความสนใจของนักเรียนตลอดเวลา
ศีลธรรมประจำตัวของครู จะถ่ายทอดเป็นศีลธรรมประจำใจของนักเรียนได้อย่างง่ายดาย
2. ดำเนินการให้นักเรียนหัดคิดค้นความดี ความซื่อ ความถูกต้อง ในตัวของตัวเอง
และสังเกตในตัวผู้อื่นด้วย เช่น การให้นักเรียนเขียนโทษของความเกียจคร้าน การหนีโรงเรียน
การเสียมารยาท และให้นักเรียนเขียนคุณของควมมีวินัย การเชื่อฟังผู้ใหญ่อย่างละ 30 ข้อ
ส่งภายใน 3 วัน ทำให้นักเรียนคิดค้นและก้มลงมองดูตนเอง หรือให้นักเรียนสังเกตคนดี และ
คนไม่ดีที่พบเห็นในชีวิตประจำวันแล้ว เขียนรายงานมาส่งพร้อมทั้งชี้แจงให้รายละเอียดว่าคนไหน
ดีอย่างไร ไม่ดีอย่างไร ให้ได้สัปดาห์ละ 3-5 คน นักเรียนจะได้รู้จักคนดีและคนไม่ดี เหล่านี้
ว่ามีพฤติกรรมเป็นอย่างไร
3. ออห่างนักเรียนในช่วงไม่งการเรียนและการปฏิบัติ ในด้านการบริหารการ
ศึกษาทุกวันนี้ ครูมีภารกิจมาก จนทำให้ทั้งนักเรียนไปเป็นวัน ๆ หรือสัปดาห์อยู่เสมอ ทำให้
เสียผลการเรียน สร้างนิสัยละทิ้งให้นักเรียน ทางการศึกษา น่าจะมีแนวทางที่เหมาะสมกว่านี้
ซึ่งมีอยู่อีกหลายทาง ถ้าการบริหารเคารพความจริง มีเหตุผลสมกับหน้าที่ในการบริหารการศึกษา
ไม่เอาแต่สะดวกฝ่ายตนเท่านั้น การบริหารการศึกษาที่ดีจะต้องดำเนินไปเพื่อประโยชน์ของ
นักเรียน โดยทุกฝ่ายยอม เสียสละเป็นประการสำคัญ
4. ครูต้องมีศิลปะในการผ่อนปรนแก่นักเรียน โดยมีความเข้าใจเป็นพื้นฐานว่า
ไม่มีใครแม้แต่เด็กนักเรียนที่มีความรู้สึกจะจงใจหรือตั้งใจทำผิด ความเสียหายหรือเว้นการกระทำ
ที่ดีที่เป็นประโยชน์ แต่เขาทำความเสียหายหรือหลีกเลี่ยงการกระทำ ความดีงามนั้น จะต้องมิ
สิ่งใดสิ่งหนึ่งบีบบังคับให้เขาได้กระทำลงไป แล้วให้ความเมตตาปราณี ความเห็นใจเขา
ตามสมควร ส่วนการบังคับขู่เข็ญหรือการลงโทษอย่างรุนแรง เป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ควรให้
ความเห็นใจและปฏิบัติการณ์ด้วยความสุขุมละมุนละม่อมจึงจะประสบผล ดังเช่นคำกล่าวไทย
โบราณว่า "น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย"

5. คณะครูจะต้องรักษาความสามัคคีกัน ไม่มีความขัดแย้งชนิดที่รุนแรงจนแสดงออกมาให้นักเรียนเห็น

6. ครูและนักเรียนจะต้องหาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือกลุ่มนักเรียน นอกจากจะทำตนเป็นผู้นำในทางที่ถูกที่ควรแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของครูทุกคน

ระวี ภาวิโล (อ้างใน กรมวิชาการ 2523: 29) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับครูสอนจริยธรรมไว้ดังนี้

ครูผู้สอนทุกคนควรมีความพร้อมที่จะสอนจริยธรรมได้ การสอนในด้านความรู้และความเข้าใจ ครูอาจไม่จำเป็นต้องมีจริยธรรมถึงขนาด ถ้าจะให้เด็กนักเรียนมีจริยธรรมด้วยความศรัทธา ยึดถือ เป็นอุดมคติ ครูจำเป็นต้องมีจริยธรรมอยู่บ้างเหมือนกัน ฤคโลบายการจัดภายในโรงเรียนหรือภายในระบบการสอนเองที่แทรกซึมเข้าไป ทุกชั่วโมงเอาสัก 10 นาที ในการนั้นเราจำเป็นต้องฟังสิ่งที่ครู เพราะถ้าจะมีการดำเนินการอะไรในเรื่องจริยธรรมเพื่อจะแก้ปัญหาครูต้องโดนก่อนทุกโรงเรียน ครูทุกคนต้องมีความพร้อมที่จะสอนจริยธรรมได้ หมายความว่า ทั้งผู้บริหาร และครูจะต้องเป็นผู้มีจริยธรรมด้วย กล่าวคือจะต้องมีการปฏิรูปทุกสถาบันในระบบการศึกษา เพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมให้ได้ผลจริง ๆ

เมธี บิลันธนานนท์ (2525: 55-59) ได้เสนอองค์ประกอบหลัก 3 ประการเพื่อการสอนจริยศึกษาให้ได้ผล คือ

1. ครูผู้สอน ถ้าครูผู้สอนไม่ประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่ให้ไปตามคำสอนที่ได้สอนแล้วก็เป็นการยากที่จะให้นักเรียนได้จดจำและนำไปปฏิบัติ และในฐานะที่ครูต้องเป็นครูจริยศึกษานั้น ครูควรจะมีลักษณะพิเศษเพิ่มขึ้นอีกอย่างน้อย 3 ประการ คือ มีหลักธรรมะประจำใจ คือ ปัญญา กรุณา และบริสุทธิ์ มีความรู้ในหลักธรรมและมีวาทีศิลป์
2. นักเรียน ครูจริยศึกษาต้องศึกษาให้เกิดความเข้าใจในตัวนักเรียนว่าพร้อมที่จะรับคำสอนหรือไม่ และจะสอนด้วยวิธีใดจึงจะเหมาะสม
3. เทคนิคการสอน ครูสอนจริยศึกษาย่อมต้องมีเทคนิคการสอนอย่างดีในการที่จะสอนให้เกิดความสนุกสนานและให้ประสบผล โดยอาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดกลุ่มคิดปัญหา การเล่านิทาน การแสดงประกอบการสอนสุภาพดี เรียงความปากเปล่า การใช้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

พนัส ทันทาคินทร์ (2526: 97-98) ได้เน้นการปลูกฝังจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนด้วยการสอนจริยธรรมและค่านิยม โดยคำนึงถึงหลักต่อไปนี้

1. เฟื่องเลี้ยงถึงการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหา ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เราต้องการคือ การปฏิบัติตามจริยธรรมและค่านิยม นั้น ๆ มากกว่าความสามารถที่จะจดจำเนื้อหาหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยเหตุนี้วิธีสอนและการวัดผลจึงต้องให้สอดคล้องกับหลักการแห่งจริยธรรมและค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังหรือพัฒนาด้วย

2. จริยธรรมและค่านิยมที่จะสอนนั้นควรจะได้กระทำกันในทุกระดับชั้น โดยมีการปลูกฝังและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสอดแทรกเข้าไปในวิชาต่าง ๆ เป็นสิ่งที่พึงกระทำอย่างยิ่ง นอกจากนั้นการอบรมก็จะเป็นสิ่งที่จะละเลยไม่ได้

3. การประพฤติและการปฏิบัติตัวของครูจะต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาให้แก่ นักเรียน การคัดเลือกครูเข้ากระทำการสอนในโรงเรียนควรเฟื่องเลี้ยงถึงความประพฤติ เป็นอันดับแรก

ส่วนในด้านวิธีการสอน ควรใช้หลักการดังนี้

ก. การปลูกฝัง ควรกระทำเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อจริยธรรมหรือค่านิยมที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การชี้ให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของคุณสมบัตินั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตัวของครูที่จะต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน

2. ให้ความรู้ว่าจริยธรรมและค่านิยมเหล่านั้นหมายความว่าอะไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง มีขอบเขตเพียงไร

3. ย้ำขู่ให้ปฏิบัติตามจริยธรรมและค่านิยมนั้น ๆ และมีการติดตามการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งในและนอกโรงเรียน

ข. การพัฒนาจริยธรรมและค่านิยม นั้น หลักสำคัญก็คือการสร้างปัญหาและความเข้าใจที่กระจ่างชัดต่อคุณค่าและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางแห่งจริยธรรมและค่านิยมนั้น ๆ โดยการใช้นเทคนิคต่าง ๆ เช่นการใช้นิทาน การอภิปราย เพื่อให้ นักเรียนได้คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบและกระจ่างชัดในเรื่องนั้น ๆ เนื่องจากจริยธรรมและค่านิยมได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ต้นแล้ว เมื่อมาได้รับความคิดแจ่มชัดในคุณค่าเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่งจึงน่าจะฝังลึกลง เป็นคุณสมบัติอันดีงามต่อไปได้

เรื่องจริยธรรมและค่านิยมนั้น เป็น เรื่องนามธรรมยากที่ครูผู้สอนทั้งหลายในโรงเรียน จะเข้าใจตรงกันทั้งเนื้อหาและวิธีสอน ครูผู้ซึ่งทำหน้าที่นี้จึงต้อง เป็นครูที่มีคุณภาพสูงทั้งในด้าน ความรู้และความประพฤติ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้มิใช่หน้าที่ของครูผู้สอนวิชานี้โดยเฉพาะ ควรที่จะ เข้าใจว่า เป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันและทำงานด้วยจุดหมายปลายทาง เดียวกัน

สมน อมรวิวัฒน์ (2526: 43-54) ได้เสนอแนวคิดในการสร้าง เสริมศีลธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ควรที่จะสอนศีลธรรมหรือศาสนา ซึ่งปัจจุบันนี้หลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในทุกระดับชั้น ได้มีการจัด เนื้อหาของหลักสูตรในรูปแบบที่ เป็นจริยธรรมกลาง ๆ ที่ใช้ได้สำหรับผู้เรียนทุกศาสนา แนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่มุ่งให้เกิดความ เข้าใจและ เกิดความคิดทางจริยธรรมอย่างกว้างขวางมีเหตุมีผล เน้นที่การปฏิบัติให้สอดคล้อง กับปัญหาชีวิตประจำวัน แต่อย่างไรก็ตามก็มีความขัดแย้ง เกิดขึ้นในหมู่ผู้ที่มีความสนใจในเรื่อง การเรียนการสอนศีลธรรมแก่เยาวชนสองกลุ่มด้วยกัน คือกลุ่มแรกเห็นว่า การจัดเนื้อหาใน หลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนหลักจริยธรรมที่เป็นกลาง ๆ และสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของ ทุกวิชานั้นถูกต้องดีแล้ว กล่าวคือครูทุกคนต้องมีหน้าที่ในการสอนศีลธรรม การให้คะแนนในวิชา ศีลธรรมสูงนั้นมีได้ เป็นเครื่องมือที่จะทำให้เด็กมีศีลธรรมอันดี การบังคับให้นักเรียนได้เรียน เนื้อหา ท่องจำศัพท์ยาก ๆ นั้นย่อมไม่เกิดผล ดังนั้นการสอนศีลธรรมจึงควรเป็นไปในลักษณะ ที่ค่อย ๆ แทรกซึม เข้าไปในการจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดี และฝึกการปฏิบัติตน เกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดีงาม แต่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่า การจัดหลักสูตรในระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในเรื่องเนื้อหาและการสอนศีลธรรมนั้นมีความผิดพลาดมาโดยตลอด เนื่องจากลดความสำคัญของการสอนวิชาศีลธรรมและกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของ พุทธศาสนา ต้องการให้สอนศีลธรรมและวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาบังคับตลอดปี และในทุก ชั้นเรียน แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มก็ยังมีความคิดเห็นที่ตรงกันใน เรื่องของวิธีการสอนว่า การสอนโดยวิธีเร้าความสนใจ ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัย จัดกิจกรรมที่นำไปสู่การคิดและ การปฏิบัติ นั้น เป็นการสร้าง เสริมศีลธรรมแก่ผู้เรียนได้ดีกว่าการสอนด้วยวิธีบรรยายและคำหนิ ดิ เดียน

ประเด็นที่ 2 การสอนศีลธรรมด้วยวิธีบอกและอธิบายบังคับให้นักเรียนท่องจำเนื้อหา เพื่อเขียนตอบครูในการสอบนั้นไม่ได้ทำให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์และปฏิบัติตามจุดประสงค์ของหลักสูตรเลย แต่ทั้ง ๆ ที่รัฐครูส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถจะหลบเลี่ยงจากกรอบของเนื้อหาอันมากมายที่หลักสูตรได้วางไว้ได้ ดังนั้นการ**สอนศีลธรรมจึงเป็นกระบวนการสอน-เรียน-สอบที่ทั้งครูและนักเรียนกระทำไปด้วยความจำใจ**

ประเด็นที่ 3 ในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมนั้นควรที่จะเป็นหน้าที่ของครู และผู้เกี่ยวข้องในทุก ๆ ฝ่าย ที่จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว โรงเรียน วัด องค์กร สมาคมและมหาวิทยาลัย ย่อมที่จะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการที่จะพัฒนาชีวิตและจิตใจของเยาวชนไทยร่วมกัน

อัมไพ สุจริตกุล (2527: 1-12) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนจริยศึกษาหรือศีลธรรมตามแนวใหม่ว่าจะต้องเน้นที่การปฏิบัติยิ่งกว่าทฤษฎีหรือการเรียนรู้แต่เพียงหัวข้อธรรมะเท่านั้น และต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการใช้สื่อการสอน เพื่อที่จะให้นักเรียนได้ฝึกอย่างสม่ำเสมอในทุกโอกาส และที่สำคัญที่สุดก็คือต้องมี การนำเนื้อหาวิชาไปสอนให้สัมพันธ์กับมวลประสบการณ์ในกลุ่มวิชาอื่น ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ คือนำเนื้อหาไปผสมผสานกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ส่วนในด้านการวัดและการประเมินผลในวิชาจริยศึกษานั้น ควรที่จะใช้วิธีการหลาย ๆ อย่างหลาย ๆ แบบ การวัดและการประเมินผลจริยศึกษาต้องมีการวัดด้วยการปฏิบัติ เพื่อที่จะตรวจสอบผลของการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนว่าเป็นไปอย่างไร ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการสังเกต การทำตารางวิเคราะห์ในพฤติกรรมของนักเรียน ฯลฯ และกระทำทุกครั้งเมื่อมีการเรียนการสอน ส่วนในด้านตัวครูผู้สอนมิใช่จะเป็นเพียงผู้บอกวิชาความรู้แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ที่คอยชี้แนะแนวทางให้คำปรึกษา กระทำตัวให้เป็นตัวอย่างให้นักเรียนเห็น เป็นผู้ที่มีความรู้ดี สอนดี และมีความประพฤติและการปฏิบัติตัวดีอีกด้วย นอกจากนั้นในด้านกลวิธีในการสอน จริยศึกษาครูควรที่จะต้องมีหลักคือ บอกให้รู้ ทำให้รู้ และให้เห็นประโยชน์จริง จึงจะสามารถทำให้การเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาหรือศีลธรรมประสบความสำเร็จในที่สุด

พระพยอม กัลยาโณ (2527: 24-27) ได้ให้แนวคิดในการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนจริยธรรม พอสรุปได้คือ สื่อการสอนหรืออุปกรณ์การสอนนั้นจะต้องทำให้ผู้ฟังเกิดความรูสึก เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอุปกรณ์นั้นมีหลายอย่างด้วยกัน สามารถที่จะนำมาใช้ได้ตามความสะดวกและเหมาะสม อาทิ สื่อที่เป็นธรรมชาติ ตัวครูผู้สอน สื่อที่เป็น

เทคโนโลยีสมัยใหม่ รูปภาพที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหว สื่อที่ใช้ในกรณีศึกษาหรือจัดกิจกรรม การใช้บทบาทสมมติ และข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น แต่การสอนจริยธรรมที่นับว่ามีบทบาท และมีความสำคัญมากที่สุดในการเรียนการสอนคือ สื่อที่เป็นครูผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติที่ดี ซึ่งควรเป็นผู้ที่มีความประพฤติน่าเลื่อมใส น่าเอาแบบอย่าง จะเป็นผลทำให้เป็นที่ดึงดูดใจผู้ฟังให้ เลื่อมใสศรัทธา และปฏิบัติตาม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527: 11-17) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูทั่วไปในการ สร้างเสริมจริยธรรมให้กับนักเรียนว่า ครูไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดก็ตาม แม้แต่พนักงานภารโรง ของโรงเรียนล้วนแต่มีบทบาทในการเสริมสร้างจริยธรรมของนักเรียนมาบ้างน้อยบ้างตาม ปริมาณการเกี่ยวข้องกับเด็ก แต่ที่สำคัญที่สุดคือครูทุกคน ไม่ว่าจะสอนอะไร หรือไม่ได้สอนก็ตาม ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องมีความรับผิดชอบในการที่จะช่วยกันเสริมสร้างจริยธรรมแก่นักเรียน อันมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้ คือ

1. ทำตนให้เป็นที่รักและวางใจเลื่อมใสศรัทธาแก่เด็ก การปลูกฝังสั่งสอนไม่ว่าจะเป็น เรื่องใดต้องมีพื้นฐานมาจากความรักความเข้าใจระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ครูควรทำตนให้ ไกลชิดสนิทสนมกับนักเรียนพอสมควร วางตนให้เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสแก่นักเรียน

2. การลงโทษและการให้รางวัลต้องมีเหตุผลและไม่ใช้อารมณ์ มีระเบียบแบบแผน ในการปฏิบัติ ให้ความยุติธรรมกับนักเรียนทุกคน

3. การกระทำตนเป็นแบบอย่างแก่เด็ก หมายถึงครูกระทำตามที่ครูได้ยอมรับสั่งสอน เด็กไป เพื่อที่จะให้นักเรียนนำไปเป็นแบบอย่างที่ดี

4. ลดการควบคุมนักเรียนโดยตรง ในช่วงวัยรุ่นเด็กย่อมจะมีพัฒนาการการเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เพื่อเตรียมรับการเป็นผู้นำของครอบครัวซึ่งจะมีในวัยต่อไป ฉะนั้น ทางบ้านและทางโรงเรียนจึงควรมีการฝึกฝนนักเรียน เพื่อให้รู้จักพึ่งตนเองและควบคุมตนเองให้ได้

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน เป็นเรื่องที่จะต้องได้รับความร่วมมือ จากคณะครูในทุก ๆ ฝ่าย จึงจะประสบความสำเร็จในการที่จะเสริมสร้างความมีจริยธรรม ของนักเรียน

ก่องแก้ว เจริญอักษร (2527: 43) ได้สรุปผลของการประชุมสัมมนาเรื่อง การศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจริยศึกษา โดยได้กล่าวถึงความล้มเหลวทางด้าน จริยศึกษาหรือจริยธรรมไว้ว่า จริยศึกษามีใช่เป็นเพียงทฤษฎีเท่านั้น ต้องอาศัยการปฏิบัติจริง

ความเสื่อมโทรมของสังคมและความคดเคี้ยวค่านิยมของชีวิตมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงด้านการเรียนการสอนจริยศึกษาของนักเรียนไม่ได้ผล อันเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น

1. ขาดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและความคิด เช่นคนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจความเชื่ออุดมคติของคนรุ่นเก่า ๆ ขาดการศึกษาที่ต่อเนื่อง เช่น การเรียนรู้ที่โรงเรียนไม่สัมพันธ์กับการทำงานที่บ้าน ขาดความรักคุณงามความดี คือมองไม่เห็นคุณค่าด้านนามธรรม เพราะมีความสนใจแต่ในทางด้านรูปธรรม

2. ขาดความร่วมมือจากระบบต่าง ๆ ในสังคม เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ฯลฯ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญ ซึ่งไม่สามารถทำให้การเรียนการสอนจริยศึกษาเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาได้ จึงสรุปได้ว่าปัญหาจริยธรรม ศีลธรรมไม่ใช่ปัญหาของปัจเจกบุคคลแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นปัญหาเงื่อนไขทางสังคม เพราะการพัฒนาจิตใจนั้นขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม ถ้าสถาบันทางสังคมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้ก็เป็นเงื่อนไขให้บุคคลเป็นคนที่ดีได้

ดังนั้นในการปรับปรุงการเรียนการสอนจริยศึกษา ให้เกิดผล เป็นจริงเป็นจังได้นั้น ก็ควรที่จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

1. ถ่ายทอดความคิดให้เยาวชน เชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่บรรพบุรุษเลื่อมใสศรัทธา จนมีแบบอย่างพฤติกรรมทางจริยธรรม เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทย จนกระทั่งทุกวันนี้ การถ่ายทอดความคิดจะต้องให้เกิดปัญญา และให้มีศรัทธา คือความเชื่อที่ถูกต้อง

2. สอนจริยศึกษาไปสู่ความจริง ความดี และความงาม ต้องสอนให้เห็นเหตุเห็นผล เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน สอนให้เป็นไปได้แนะนำไปปฏิบัติได้

3. นอกจากการสอน ต้องสร้างแบบอย่างไปพร้อมกัน คือ แบบอย่างที่ทำให้ปฏิบัติได้จริง เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นแบบอย่างที่ใช้ได้ทั่วไปในสังคม การสอนมิใช่เพียงแต่อ้างคำราหรือแนะนำให้ทำแต่ต้องทำตนเป็นตัวอย่างให้เกิดความประทับใจจนผู้เรียนสามารถใช้เป็นแบบปฏิบัติให้แก่ตนเองได้ต่อไป

อาร์เธอร์ ที. เจอร์ซิลด์ (Arthur T. Jersild 1960: 401) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านศีลธรรมจรรยาและความคิดทางศาสนาของเด็กว่า เด็กนั้นได้รับอิทธิพลจากกฎเกณฑ์และข้อบังคับต่าง ๆ ทางศีลธรรมมาตั้งแต่เยาว์วัย ดังนั้นการสอนศีลธรรมจรรยาแก่เด็กตั้งแต่เล็กจะมีผลลึกซึ้งต่อความคิด การปฏิบัติตนและทัศนคติของเด็กอีกด้วย ส่วนในด้าน

แนวโน้มและแนวทางของการพัฒนาทางด้านศีลธรรมจรรยาพบว่าส่วนประกอบสำคัญที่มีบทบาทต่อการตัดสินใจทางศีลธรรมจรรยา ได้แก่ อายุของเด็ก กล่าวคือ เมื่อเด็กมีอายุสูงขึ้นจะมีความสัมพันธ์ทางด้านความคิดการตัดสินใจและการให้เหตุผลทางศีลธรรมจรรยา มากกว่าเด็กที่มีอายุน้อย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความซื่อสัตย์ (Honesty) ความมีเมตตากรุณา (Generosity) นอกจากนี้แล้วองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจทางศีลธรรมจรรยา ได้แก่ ความเป็นอยู่ สภาพทางสังคม และอารมณ์ของเด็ก

ส่วนปัญหาบางอย่างในการอบรมศีลธรรมจรรยาแก่เด็กที่พบมักจะประสบปัญหายุ่งยากมาก เด็กที่โตขึ้นมักจะพบปัญหาความขัดแย้งภายในตนเอง และสิ่งแวดล้อม เด็กอาจจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ผู้ใหญ่พร่ำสอน ผู้ใหญ่ไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุประการสำคัญในการเรียนการสอนด้านศีลธรรมจรรยาในปัจจุบัน เช่น เด็กส่วนใหญ่รับรู้ว่าการโก่ง เป็นสิ่งไม่ดี ครูส่วนใหญ่บอกว่านักเรียนต้องไม่โก่ง แต่ผู้ใหญ่จำนวนมากไม่ลังเลเลยที่จะโก่งเวลาสอบ เมื่อเด็กทำผิดการโก่ง แต่ขณะเดียวกันตนเองก็โก่งนั้น เขาก็ทำ เหมือนอย่างที่เขา เห็นผู้ใหญ่ทำนั้นเอง

ศาสนานับว่ามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของทุกคนในสังคม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนา โดยทางปฏิบัติ คำสอน ความเชื่อไม่มากนักน้อย ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการสอนอย่างจริงจังก็ตาม เด็กมีแนวโน้มที่จะยอมรับในเรื่องศาสนา มากกว่าการต่อต้าน เด็กมักจะยอมรับในสิ่งที่อ่านและได้ยินเกี่ยวกับ เรื่องศาสนา ดังนั้นความคิดและจินตนาการทางศาสนาของเด็ก มักได้อิทธิพลจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันนั่นเอง ความจริงสิ่งนี้จะทำให้พ่อแม่ที่ต้องการจะสอนศาสนาแก่ลูกต้องสร้างข้อปฏิบัติประจำวันขึ้นมา ถ้าพ่อแม่ต้องการจะสอนศาสนาให้เด็กนั้นได้รับอย่างจริงจังแล้วการสอนนั้นจะต้องไม่ เป็นเพียงคำพูด เท่านั้น แต่ต้องมีการตีความออกมาด้วยการกระทำ เป็นตัวอย่างให้ดูด้วย ดังนั้นปัญหาในการสอนศาสนาใด ๆ ก็ตาม คือทำอย่างไรจึงจะสามารถแปลความคิดทางศาสนาออกมาให้มีความหมายต่อเด็กได้ เป็นประการสำคัญ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนจริยศึกษาและบทบาทของศาสนาในด้านการศึกษา
ในโรงเรียนในประเทศและต่างประเทศ

เจมส์ แพทเตอร์สัน (James Patterson 2509 61-64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง
"Problems in Social Studies Instruction in Thai High Schools."
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
และต่างจังหวัด ผลการวิจัยพบว่าปัญหาในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ปัญหาในด้
การสอน ครูไม่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาที่
เขียนไว้ในหลักสูตร และปัญหาในด้านตัวครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่มีความรู้ความสามารถมักจะ
สอนอยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น และปัญหาการขาดแรงจูงใจในการเรียนการสอนวิชาหน้าที่
พลเมืองและศีลธรรม นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดความสนใจในเนื้อหาวิชานี้ โดยให้
เหตุผลว่ามี เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนกันจึง เป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนและตัวครู
ผู้สอนวิชานี้มักใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและท่องจำแต่เนื้อหาวิชา นอกจากนั้นปัญหาที่น่าหนักใจ
มากที่สุดคือขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการ เช่น แบบเรียน อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
ห้องสมุด ฯลฯ นอกจากนั้นครูยังขาดความรู้ในการใช้สื่อและผลิตสื่อการเรียนการสอนอีกด้วย
ปัญหาที่พบในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่น
ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรมมักสอนแยกเป็นรายวิชา มิได้มีการบูรณาการ
เนื้อหาวิชาให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรว่าปัญหา
ในการมีหลักสูตรเพียงหลักสูตรเดียว มีลักษณะขอบเขต เนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายกว้างเกินไป
โดยบังคับสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาให้มาก และเน้นการสอนด้านความจำ และความรู้มากกว่าการ
นำไปปฏิบัติ การวัดผลก็วัดเฉพาะในตำรา ซึ่งไม่ได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของผู้เรียนหรือมุ่ง
ให้เกิดความคิดรวบยอดแก่นักเรียน ดังนั้นจึงควรที่จะต้องมีการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชา
สังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา ในด้านการปรับปรุงหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ปรับปรุงโปรแกรม
การฝึกหัดครูและควรจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้มากขึ้น

✓ รัตนา กมร (2513: 18-30) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนศีลธรรมในชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2513" โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญศึกษาในจังหวัด

พระนคร ที่มีต่อการสอนศิลปะธรรมด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาศิลปะธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในจังหวัดพระนครรวม 6 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 240 คน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สนใจวิชาศิลปะธรรมน้อย เมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ ในหมวดเดียวกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนการสอนศิลปะธรรม เห็นว่าครูควรมีความรู้กว้างขวาง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นซึ่งปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่บุคลิกภาพ ครูควรมีบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม วิธีการสอนครูไม่ได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ขาดเทคนิคในการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ตลอดจนหนังสือแบบเรียนไม่มีภาพประกอบให้นักเรียนเกิดภาพพจน์ และเนื้อหาแบบเรียนล้าหลังไม่ปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยอีกด้วย

✓ เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ (2513: 115-120) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาศิลปะธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูและนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะธรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนประสบอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูและนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลทั้งโรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง และโรงเรียนสหศึกษารวม 30 แห่ง เป็นครูจำนวน 75 คน และนักเรียน 325 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่าในด้านตัวครูผู้สอนวิชาศิลปะธรรมนั้นคงใช้วิธีการสอนแบบเดิมคือแบบบรรยายและอธิบาย และปัญหาในด้านตัวครูผู้สอนอีกประการหนึ่งคือครูไม่มีเวลาจัดกิจกรรม ครูไม่มีความรู้พื้นฐานในการสอน ตลอดจนผู้ปกครองไม่ให้การสนับสนุนอบรมนักเรียนของตนร่วมกับทางโรงเรียน และโรงเรียนยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาศิลปะธรรม และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรที่จะมีการจัดอบรมครูผู้สอนวิชาศิลปะธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับด้านหลักสูตร วิธีการสอน สถาบันฝึกหัดครูควรเตรียมผลิตทางด้านนี้ให้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ตลอดจนครูทุกคนควรที่จะมีส่วนร่วมในการอบรมด้านศิลปะธรรมแก่นักเรียน และควรปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นทั้งในด้านความรู้และวิธีการสอน นักเรียนควรสนใจและนำสิ่งที่ได้เรียนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันมากกว่าที่จะเรียนเพื่อท่องจำในเนื้อหาเท่านั้น

✓ สมพร จารุณี (2514: 67-71) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจวิธีสอนวิชาศิลปะธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี" เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะธรรม ระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปให้ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนต่าง ๆ ในพระนครและธนบุรีรวมทั้งสิ้นจำนวน 63 คน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ครูทุกคนเห็นความสำคัญของวิชาศีลธรรม และได้มีการตั้งความมุ่งหมายในการสอนทุกครั้ง วิธีการสอนส่วนใหญ่คือการบรรยายหรืออธิบาย รองลงไปคือการอภิปราย ตลอดจนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ครูส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์การสอนและจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรเป็นบางครั้ง การวัดผลถือคะแนนการสอบข้อเขียนและคะแนนความประพฤติเป็นสำคัญ ปัญหาของครูผู้สอนวิชาศีลธรรม คือไม่มีเวลาหาความรู้เพิ่มเติม ไม่รู้วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม อุปกรณ์การสอนหายาก ตลอดจนขาดความรู้ทางด้านเทคนิคในการวัดผลอีกด้วย

ปราณี วิสุรวานิชย์ (2514: 116-118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ครูและนักเรียนโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูงประสบอยู่ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูและนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 20 คน และนักเรียนจำนวน 40 คน ในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง 16 แห่ง ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่ชอบวิชาศีลธรรมและตั้งความมุ่งหมายเพื่อเน้นด้านการปฏิบัติ แต่นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 85 ไม่ชอบเรียนวิชาศีลธรรม โดยให้เหตุผลว่า เป็นวิชาที่ล้าสมัยและไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาเหมาะสมดีแล้ว แต่นักเรียนมีความเห็นว่าควรจะเรียนหลักธรรมะและพุทธประวัติเพิ่มขึ้น ส่วนพุทธประวัติควรที่จะตัดออก ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายหรืออธิบาย นักเรียนร้อยละ 80 ตอบว่าครูไม่เคยจัดกิจกรรมเลยและครูนั้นใช้อุปกรณ์การสอนน้อยมาก ครูร้อยละ 87 เน้นการวัดผลด้านการจดจำเนื้อหาจึงเป็นเหตุให้ไม่เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน

กมล อุดลพันธ์ (2517: 42-50) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจารย์และนักเรียนประสบในการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อจะได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาค่อไป ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาทั้งสองนี้ซึ่งมี 2 คน และใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 210 คน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปว่า ในด้านการสอนศีลธรรมมีปัญหาในเรื่องการจัดกิจกรรม เพราะสภาพ

ห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม เกี่ยวกับตัวนักเรียนมีปัญหาในด้านการขาดความคิด วิพากษ์วิจารณ์ ขาดความรับผิดชอบ และขาดทักษะในการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย การวัดผลนั้นไม่มีปัญหา เพราะมีการวัดผลท้ายชั่วโมงทุกครั้ง ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่าวิชาศีลธรรม เป็นวิชาที่นักเรียนไม่ชอบ เรียนมากที่สุดในหมวดสังคมศึกษา เพราะเรียนยากไม่ค่อยเข้าใจ ส่วนดีของการเรียนศีลธรรมคือ ทำให้เป็นพลเมืองดีและรู้จักบำเพ็ญคุณโทษ นักเรียนเห็นว่า แบบเรียนศีลธรรมควรปรับปรุงให้นำอ่าน เช่น มีภาพประกอบ กิจกรรมในวิชาศีลธรรมควรให้อาจารย์และนักเรียนร่วมกันจัด เช่น การอภิปราย การศึกษานอกสถานที่ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนให้เหมาะสม ควรมีการจัดกิจกรรมการสอนและประดิษฐ์อุปกรณ์การสอนขึ้นใช้เอง กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและน่าสนใจยิ่งขึ้น ✓

พ.ร.บ. ทูลารักษ์ (2518: 117-132) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมที่อาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูประสงค์อยู่ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจากอาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมทุกคนในวิทยาลัยครู 10 แห่ง รวม 23 คน และนักศึกษาคณะระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในวิทยาลัยครูแห่งเดียวกัน จำนวนรวม 374 คน และวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า อาจารย์และนักศึกษาชอบสอนและชอบเรียนวิชาศีลธรรม เพราะเป็นประโยชน์ในการช่วยพัฒนาจิตใจของเยาวชนและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ส่วนใหญ่ให้การสอนแบบบรรยายและอภิปราย วิธีสอนใหม่ ๆ มีใช้น้อยมาก และอุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมเรียงตามลำดับได้แก่ อาจารย์ขาดเทคนิคการสอนที่ดี วิทยาลัยขาดแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เนื้อหาหลักสูตรและกำหนดเวลาเรียนไม่เหมาะสม นักศึกษาบางส่วนยังมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชานี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าอาจารย์ผู้สอนควรจะเน้นให้นักศึกษาระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาศีลธรรม ผู้บริหารควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ หรือจัดการฝึกอบรมและสัมมนาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน สถาบันฝึกหัดครูควรที่จะมีการกำหนดให้มีวิชาเอก โท ศีลธรรมหรือจริยศึกษาขึ้น กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรวิชาศีลธรรมในระดับ ป.กศ. ให้เนื้อหาวิชาและคะแนนมีความสมดุลกัน

อารยา เกษมณี (2519: 67-74) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาศีลธรรม ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการเรียน การสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญในกรุงเทพมหานคร โดยที่ผู้วิจัยได้ส่งแบบ สอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 20 คน ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย จำนวน 34 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 400 คน ในโรงเรียน รัฐบาล 10 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 10 แห่ง รวม 20 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่า ร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูประสบปัญหา มากใน เรื่องการสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยการอบรม แต่นักเรียนเห็นว่าสิ่งที่เป็นปัญหามาก คือการให้ครูได้ใช้วิทยากรและทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อวิชาศีลธรรม ครูและนักเรียนเห็นพ้อง กันว่า แบบเรียนมี เนื้อหาแคบ ภาพประกอบ คำถาม แบบฝึกหัดและข้อเสนอแนะ เป็นปัญหามาก ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความเห็นตรงกัน ตรวจสอบวัดความคิดหาเหตุผล ความเข้าใจ และ การนำไปใช้เป็นปัญหา นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูผู้สอนพอสมควร

วันดี วัฒนาประสิทธิ์ (2519: 64-68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับ การสอน ศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน วิชาศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม ไปยังผู้บริหารจำนวน 18 คน ครูผู้สอนวิชาศีลธรรม จำนวน 40 คน และนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 368 คน ในโรงเรียนรัฐบาล 10 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 10 แห่ง ในเขตการศึกษา 1 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนมากเกินไป ขาดเอกสารประกอบการเรียน การสอน นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม ครูไม่ได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ✓

สุภาพรรณ พวงจันเพชร (2520: 48-49) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบ ผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วยคุณธรรม เสริมสร้างลักษณะนิสัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผล การเรียนวิชาศีลธรรมหน่วยคุณธรรม เสริมสร้างลักษณะนิสัยด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์และวิธี ธรรมดาในด้านพัฒนาการของสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนและทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและวิธีการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สร้างหน่วยการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรม เสริมสร้างลักษณะนิสัย" แล้วนำมาทดลอง สอนกับตัวอย่างประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้เกณฑ์อายุ เพศ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเหมือนกันเป็นคู่ ๆ ผู้วิจัยได้สร้างข้อทดสอบสัมฤทธิ์ผล ทางการเรียนขึ้นเอง และแบบวัดทัศนคติที่ใช้ในการวิจัยของฉันทนา ภาคยงกษ ซึ่งสร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2517 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะ พัฒนาการด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่า และพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการทั้งสองแบบ ไม่สามารถคงการ เรียนที่ได้รับไว้ได้เท่าเดิม กล่าวคือมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนลดลงอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ เปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีธรรมดา และยังคงทัศนคตินั้นไว้ได้ หลังจากจบการ เรียนไปแล้ว 1 เดือน ในขณะที่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีธรรมดาไม่มีทัศนคติ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือ เลวลง

วิระวรรณ อามระดิษ (2522: 62-64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ในเรื่องความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูต่อเวที ความมี ระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดสาหัส การประหยัดและการ ออมทรัพย์ และการเคารพอาวุโส และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็น เกี่ยวกับ ค่านิยมทางจริยธรรมกับองค์ประกอบต่าง ๆ คือฐานะทางเศรษฐกิจ พื้นฐานทางการศึกษา ลักษณะอาชีพ ที่อยู่อาศัย และการเลี้ยงดูอบรมของบิดามารดา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สุ่มอย่างง่ายจากโรงเรียนมัธยมศึกษา 3 ประเภท ใน กรุงเทพมหานคร จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าไปยังนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 445 คน และ วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติโดยหาค่ามัชฌิม เลขคณิต ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบ ค่าที และทดสอบไคสแควร์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม 10 ประการ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ มีความเห็นด้วยมากที่สุด

และพบว่านักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย และลักษณะ การอบรมเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สันตต์ ลินธุพันธ์ประทุม (2523: 71-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2522 จำนวน 571 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาศีลธรรม แบบสอบถามวัดความเชื่อในพระพุทธศาสนา และแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติโดยหาค่ามัชฌิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความรู้และความเชื่อในพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่แยกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกัน ส่วนการเปรียบเทียบความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างพบว่า นักเรียนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิมีความรู้ และความเชื่อในพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้ความเชื่อในพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันแต่การปฏิบัติตามหลักธรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแตกต่างกันด้วย และนักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิมีความรู้ ความเชื่อในพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน แต่การปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในจังหวัดชัยภูมิพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

ประดิษฐ์ พรหมเสนา (2523: 84-86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิคและวิธีสอนที่นิยมใช้ในการเผยแพร่พระธรรมคำสอนในสมัยพุทธกาล และวิธีสอนจริยศึกษาในปัจจุบัน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 56 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละเท่า ๆ กัน กับครูที่สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลมีการเรียนรู้ โดยมีมัชฌิม เลขคณิตคะแนนสอบหลังสอนสูงขึ้นกว่าก่อนสอบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลดีกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ตามความคิดเห็นของครูไม่แตกต่างกัน

✓ ชูชาติ นพพลกรัง (2523: 88-97) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงในวิทยาลัยครู" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ และทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์ผู้สอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา จำนวน 69 คน นักศึกษาจำนวน 351 คน ในวิทยาลัยครู 36 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (z-test) ผลของการวิจัยพบว่าปัญหาสำคัญในการเรียนการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา คือการนำเอาความมุ่งหมายของหลักสูตรมาใช้เป็นแนวทางในการเตรียมบทเรียนและดำเนินการสอน เนื้อหาวิชามีมากเกินไป ขาดอุปกรณ์การสอน นักศึกษามีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่ทั่วถึง การวัดและการประเมินผลมีการเน้นความรู้ความจำมากกว่าการนำไปปฏิบัติ และได้เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาระหว่างอาจารย์และนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน

ญาตาพนิต พิณกุล (2524: 112-120) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจมิตติ
กระบวนการสร้างสรรค์จริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในแหล่งชานเมืองของ
กรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนการสอนจริยศึกษาใน
ปัจจุบันและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสอนจริยศึกษากับการปฏิบัติจริงของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้แบบ
สอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 จำนวน 480 คน ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 142 คน และผู้ปกครองนักเรียนที่
ตอบแบบสอบถาม จำนวน 480 คน นำมาหาค่าร้อยละและค่าความสัมพันธ์ของความคิดเห็น
ทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าไคสแควร์ (chi-square test) ผลการวิจัย
พบว่า ด้านวิธีการสอนจริยศึกษา นักเรียนชอบการสอนแบบบรรยาย อย่างไรก็ตามกลุ่ม
ตัวอย่างทั้งสาม เห็นพ้องกันว่า ถ้าครูสอนโดยให้มีการปฏิบัติด้วยจะเกิดผลดี นอกจากนี้
โรงเรียนและผู้ปกครองมีความ เห็นว่าการสอดแทรกคุณธรรมขณะที่สอนครูทำได้ปานกลาง
และนักเรียน เห็นว่าครูมีความสามารถในการสอนมาก

สมบูรณ์ โพธิ์งาม (2524: 86-88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจมิตติกระบวนการ
สร้างสรรค์จริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในแหล่งด้อยพัฒนาของกรุงเทพมหานคร"
 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสอนจริยธรรมกับการนำไปปฏิบัติจริงและศึกษาความ
สัมพันธ์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรม โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นทางจริยธรรมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 400 คน ครูสอนสังคมศึกษา 76 คน และผู้ปกครองที่ตอบ
แบบสำรวจจำนวน 380 คน จาก 8 โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
 นำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละและทดสอบค่าความสัมพันธ์ของความคิดเห็นทางจริยธรรม ตลอดทั้ง
แนวทางการสอนจริยธรรมกับการนำไปปฏิบัติจริงของกลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่ม โดยทดสอบค่า
ไคสแควร์ ผลของการวิจัยพบว่าด้านวิธีสอนจริยศึกษา ครูผู้สอนสังคมศึกษาได้มีการสอดแทรกไว้
ทุกครั้งเมื่อมีการสอน แต่ยังไม่เน้นการนำไปปฏิบัติจริงน้อย การสอนจริยธรรมเท่าที่เป็นอยู่ยังไม่
บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด เพราะครูยังขาดวิธีการสอนที่ถูกต้อง เหมาะสม
ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองยังมองเห็นความสำคัญของจริยธรรมน้อย นักเรียนต้องการให้ครูผู้สอน
จริยธรรม เน้นการนำไปปฏิบัติและยังมีการขอการสอนแบบบรรยายในระดับปานกลาง สำหรับ
ผู้ปกครองมีความ เห็นว่า ครูควรสอนเน้นให้นักเรียนนำไปปฏิบัติได้ ครูควรเป็นกำลังใจ เป็น

ที่ปรึกษาแก้ไข้ปัญหาแก่เด็ก และดูแลความประพฤติของนักเรียนร่วมกัน ส่วนค่าเฉลี่ยของความคิด เห็น เกี่ยวกับแนวทางการสอนจริยธรรมกับการนำไปปฏิบัติจริงของตัวอย่างประชากรทั้งสามกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพ็ญทิพย์ เจริญศาสตร์ (2524: 62-64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจมิติกะบวนการสร้างสรรค์จริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในย่านการค้าของกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการสอนจริยธรรมกับการนำไปปฏิบัติจริง และศึกษาความสัมพันธ์ของความคิด เห็น เกี่ยวกับจริยธรรมของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนนักเรียน 450 คน ครูผู้สอนสังคมศึกษา 110 คน ผู้ปกครองจำนวน 450 คน เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ และทดสอบค่าไคสแควร์ (chi-square test) ซึ่งผลการวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีการสอนจริยศึกษาพบว่า นักเรียนชอบการสอนแบบบรรยายปานกลาง ทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง เห็นว่าการสอนโดยให้มีการปฏิบัติจะเกิดผลดี อย่างไรก็ตามในการสอนจริงของครูนั้น ครูเน้นการปฏิบัติจริงปานกลางและกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม เห็นพ้องต้องกันว่าครูมีความสามารถในการสอนในระดับปานกลาง นอกจากนี้ นักเรียนและผู้ปกครองมีความ เห็นว่าครูยังมีการสอดแทรกคุณธรรมในระหว่างการสอนน้อย

✓ กาญจนา เวชยนต์ (2526: 100-102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาของครูสังคมศึกษาและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิด เห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาและ เปรียบ เทียบความคิด เห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาระหว่างครูผู้สอนและนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 600 คน และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจำนวน 50 คน จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร, และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่าความคิด เห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ทั้งครูและนักเรียนมีความคิด เห็น เกี่ยวกับปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และผลของการเปรียบเทียบความคิด เห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาระหว่างครูผู้สอนและนักเรียน

โดยเฉลี่ยแล้วมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

นพผา นวลละออ (2526: 142-154) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาจริยธรรม" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาจริยธรรม และศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนในเครือศาสนาต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างประชากรคือครูสังคมศึกษาจำนวน 450 คน ทั้งในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนในเครือศาสนาต่าง ๆ ทั้งหมด 45 โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ผลการวิจัยพบว่าครูสังคมศึกษาในโรงเรียนทั้งสามประเภทมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาจริยธรรมที่จะกระทำได้โดยการสอนในห้องเรียนในวิชาจริยธรรมโดยตรง มีการจัดลำดับเนื้อหาวิชาให้เกิดความสอดคล้องกับหลักสูตรและมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ใช้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ใช้ข่าวสารประกอบการสอน การวัดและการประเมินผลควรใช้วิธีทดสอบแบบปรนัยและการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรควรมีการวางแผนร่วมกับนักเรียน นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ และควรจัดชุมนุมสังคมศึกษาและพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนทั้งสามประเภทเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาจริยธรรมพบว่าไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527: 9-12) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของครูที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 482 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของครูในห้องเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของครูในห้องเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมด้านมารยาทการแต่งกาย การพูดและการตรงต่อเวลาที่เหมาะสม และพบว่าวิธีการปลูกฝังจริยธรรมของครูให้แก่เด็กนักเรียนในห้องเรียนมากที่สุดคือ เรื่องความรับผิดชอบ และน้อยที่สุดคือ เรื่องความยุติธรรม

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527: 1-11) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา (ศีลธรรม พุทธศาสนา จริยธรรมและประวัติศาสตร์ไทย)" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาศีลธรรม พุทธศาสนา และประวัติศาสตร์ไทย ในด้านเนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมาย สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างประชากรคือกลุ่มหัวหน้าหมวดและครูผู้สอน จำนวน 20 โรงเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละและค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลการวิจัยพบว่าจุดประสงค์กลุ่มวิชาศีลธรรม พุทธศาสนา และประวัติศาสตร์ไทยไม่มีความสอดคล้องกันเท่าที่ควร เนื้อหาวิชามีมากเกินไป ส่วนปัญหาในด้านการเรียนการสอนวิชานี้คือ ขาดครูผู้สอน อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอกับความต้องการ และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในด้านหลักสูตรและการสอนในวิชาศีลธรรม พุทธศาสนา หรือจริยธรรมควรที่จะแยกออกเป็นวิชาบังคับ ให้มีการเรียนการสอนต่างหากจากวิชาอื่น ๆ ด้านเนื้อหาวิชาควรปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพของสังคมปัจจุบัน ด้านสื่อการเรียนการสอนกรมวิชาการหรือกรมเจ้าสังกัดควรจัดส่งไปให้กับทางโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรใช้แหล่งความรู้ในท้องถิ่นให้มากที่สุด ด้านตัวครูผู้สอนวิชาศีลธรรมควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชาศีลธรรมอย่างน้อยปีละครั้ง ส่วนในด้านตัวผู้เรียนควรที่จะมุ่งให้นักเรียนไปปฏิบัติจริงและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

ศิริพร สิริวิพันธ์ (2527: 62-151) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเชื่อของนักเรียนโดยแบ่งตามเพศชาย หญิง และระดับชั้น โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียน 2 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 333 คน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคร่งครัดในการรักษาศีล 5 ในชีวิตประจำวันมากนัก โดยเฉพาะข้อที่ 1 และข้อที่ 4 แต่เทศกาลสำคัญทางศาสนา นักเรียนส่วนมากจะทำบุญตักบาตร และบริจาคสิ่งของอยู่เสมอ การสวดมนต์ไหว้พระนั้นนักเรียนหญิงจะให้ความสนใจมากกว่า นักเรียนชาย นักเรียนส่วนใหญ่สนใจการอ่าน การฟัง การสนทนาธรรมน้อยมาก ความรู้ส่วนใหญ่ได้จากโรงเรียน นักเรียนมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง นักเรียนชายหญิงมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีความเชื่อในพระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมแตกต่างกัน ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 4 มีความเชื่อสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

งานวิจัยต่างประเทศ

เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยตรง ดังนั้นงานวิจัยที่จะนำมากล่าวถึงในที่นี้ จะเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา เปรียบเทียบ และการสำรวจ ด้านทัศนคติ ค่านิยม ด้านจริยธรรมและศีลธรรมทางศาสนา ตลอดจนการเรียนการสอนทางด้านศาสนาโดยทั่ว ๆ ไป

เรมอนด์ อาร์ ไรด์ (Ramond R. Reid 1965 : 78-80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Moral and Spiritual Values To Teach or Not To Teach?" มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นว่าจะเน้นเรื่องศีลธรรมจรรยาในการสอนในห้องเรียน วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในซานดิเอโก (Sandiago) ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากครูที่สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ จำนวน 105 คน เพื่อถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูมีความคิดเห็นที่ครูทุกคนควรสอนศีลธรรมจรรยานั้นควรที่จะมีการสอนในห้องเรียน ครูหมวดวิชาต่าง ๆ ควรที่จะแทรกการสอนศีลธรรมไว้ในวิชาที่ตนสอน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากเห็นว่าศีลธรรมนั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสอนในห้องเรียน ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยไม่เห็นด้วยถึงการจัดสอนศีลธรรมในห้องเรียน

แฮรี่ ยูนด์ วิลเลียม (Harry Yound William 1969: 5482A-5483A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Teaching About Religion in Secondary School Social Studies." เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการสอนศาสนาในวิชาสังคมศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษา และเสนอแนะการสอนศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประวัติหรือวัฒนธรรมของโลก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบตรวจสอบและสำรวจปัญหาทางการสอน 3 ชั้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยทั้ง 3 ชั้นนี้มาใช้ศึกษาตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการวางแผนการสอนศาสนาต่าง ๆ ของชาวอินเดีย ญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง และสหรัฐอเมริกา แล้วนำมาวิเคราะห์พบว่าผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับวิธีการเรียนการสอนศาสนาแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Centered Methods) และในการสอน

ศาสนานั้น ครูควรพยายามค้นหาวิธีการส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาที่มีผู้นับถือในสังคม และควรหลีกเลี่ยงที่จะประเมินผลเปรียบเทียบคุณความดีของประเพณีทางศาสนาที่แตกต่างกัน

โดแนล อาร์เธอร์ เลา (Donald Arthur Lau 1971: 5866A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Value Patterns of Elementary Teachers in Relation to Attitudes Expressed Toward Religious Issues in the Classroom" มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจค่านิยมทางศาสนาของครูระดับประถมศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่แสดงให้ปรากฏในชั้นเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 3 ชุด คือ Inventory of Religious and Ethical Way, Classroom Problems Inventory and A Personal Data Sheet. ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูระดับประถมศึกษา จำนวน 207 คน จากโรงเรียนที่สุ่มได้เป็นตัวอย่างในเขต เซาท์เวสต์ อาร์แคนซัส (Southwest Arkansas) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูซึ่งมีการแสดงทัศนคติเกี่ยวกับศาสนาตามแบบแผนเดิม มีการแสดงออกทางด้านค่านิยมทางศาสนาแตกต่างจากครูที่มีทัศนคติเกี่ยวกับศาสนาที่ไม่ใช่แบบแผนเดิมอย่างเห็นได้ชัดในด้านจุดมุ่งหมายของศาสนานั้น ครูทั้งสองกลุ่มไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าการฝึกหัดครูมุ่งความสนใจไปในการสร้างหลักสูตรที่จะเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับผู้ที่จะเป็นครูในอนาคต ให้มีความตระหนักถึงการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นกับตนเอง อันเป็นการให้ความรู้ด้านทัศนคติและค่านิยมและมีประสบการณ์ในการที่จะนำเอาความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการตัดสินใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ปัจจุบันได้ดีขึ้น

ฟรานซิส เจ ลีเชียรา (Francis J. Lechiara 1971: 4878A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Investigation of the Moral Generation Power of Catholic Schools in the Archdiocese of Miami." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนคาทอลิก ซึ่งมุ่งสอนเด็กทั้งในด้านความรู้และทางด้านจริยธรรม จะมีความแตกต่างกันกับนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลหรือไม่ ตัวแปรที่ศึกษา มีเพศ จำนวนปีที่เรียนในโรงเรียน ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง จำนวน 1,137 คน ในโรงเรียนคาทอลิกและโรงเรียนรัฐบาล ในไมอามี ที่มีไอคิวระหว่าง 105-120 และนักเรียนทุกคนที่เป็นคาทอลิก ผลการวิจัยพบว่า การสอนในโรงเรียนทั้งสามแบบสำหรับกลุ่มตัวอย่างประชากร 3 กลุ่ม คือ เด็กที่เรียนในโรงเรียนคาทอลิก 12 ปี ในโรงเรียนรัฐบาล 12 ปี และเด็กที่เคยเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและไป

ศึกษาคือในระดับอุดมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ไม่ทำให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กมีความแตกต่างกัน เด็กหญิงมีแนวโน้มที่จะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กชาย เด็กที่มาจากระดับกลางมีแนวโน้มในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวระดับอื่น ๆ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนปีที่เรียนในโรงเรียนคาทอลิก

เรย์มอนด์ เจอราด ไวท์แมน (Raymond Gerard Whiteman 1973: 2410A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Relationship Between Selected Interpersonal and Institutional Variables and the Value System of Youth" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และประเภทของการศึกษาด้านศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรได้รับ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนชายและหญิงจำนวน 376 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของ Minneapolis High School ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอบอุ่น ไม่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาด้านศาสนาที่เขาได้รับ มีพัฒนาการมากในด้านความรู้สึกเกี่ยวกับพระเจ้า มีวุฒิภาวะสูงในด้านการเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ มีการคิดคำนึงถึงตนเองและมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต โรงเรียนศาสนาไม่ได้แตกต่างจากโรงเรียนประเภทอื่นในด้านการให้การศึกษากลับเกี่ยวกับศาสนาโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนวันอาทิตย์กลับให้ความสำคัญกว่าโรงเรียนศาสนาในด้านความร่วมมือช่วยเหลือกัน การรู้จักเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศาสนา และความเชื่อถือในพระเจ้า ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าผู้สอนควรที่จะสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเกี่ยวกับเรื่องของศาสนา ศีลธรรมจรรยาทั้งในโรงเรียนและชุมชนมากกว่าจะไปเน้นเฉพาะในเวลาเรียนในห้องเรียนเท่านั้น ลำดับขั้นของการสร้างพัฒนาการด้านบุคลิกลักษณะของนักเรียน คือต้องมีบุคลิกลักษณะของตนเอง การเข้าถึงพระเจ้า และการเข้าถึงบุคคลอื่น ครูควรให้ความสนใจเพิ่มขึ้นด้านกระบวนการ (Process) ของการให้การศึกษาด้านศาสนาและลดความจำเป็นในด้านเนื้อหาลงไปบ้าง จะทำให้การเรียนและการสอนศาสนามีประสิทธิภาพมากขึ้น

โรเบิร์ต ยูยีน มียอลท์ (Robert Engene Migneault 1974: 6473A-6474A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Evaluative System for Sunday School." มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโรงเรียนวันอาทิตย์ และเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการสอนและศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนวันอาทิตย์ เพื่อมันทิกไว้เป็นหลักฐานสำหรับการวิจัยต่อไป (ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด พร้อมทั้งศึกษาจดหมายส่วนตัวจากสำนักพิมพ์และผู้ชำนาญพิเศษในสาขา Christian Education) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยอาศัยเครื่องมือประเมินผล

จากสำนักพิมพ์ และผู้เขียนตำราเกี่ยวกับ Christian Education เป็นแนวทาง แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นได้ส่งไปยังโรงเรียนวันอาทิตย์ในมินนีอาโพลิส เซนต์ พอล (Minneapolis-St Paul) จำนวน 45 โรงเรียน ซึ่งมีนักเรียนประมาณ 200 คน ผู้ที่ตอบแบบสอบถามตอบตามความ สัมผัสใจ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงไม่เป็นการบังคับให้ตอบ พฤติกรรม 8 ประเภทของนักเรียนได้ถูก นำมา เปรียบ เทียบกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความ เจริญงอกงามทางพฤติกรรมของนักเรียนที่ เรียนใน โรงเรียนวันอาทิตย์ ซึ่งต่อมาได้แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เจริญก้าวหน้ากับ กลุ่มที่ไม่เจริญก้าวหน้า ความแตกต่างของพฤติกรรมของนักเรียน 2 กลุ่ม ได้นำมาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ 3 แบบ ในการหาค่าสหสัมพันธ์ ต่อไปได้หาค่าความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร และปัจจัยที่ทำให้เกิดความ เจริญงอกงามทางพฤติกรรมของกลุ่มที่ เจริญก้าวหน้า และกลุ่มที่ไม่เจริญก้าวหน้า ผลปรากฏว่าทั้งสองกลุ่มมีความคล้ายคลึงกัน โรงเรียนวันอาทิตย์ กลุ่มที่มีความ เจริญก้าวหน้าจัดกิจกรรมนักเรียนมากกว่า เช่น การสรรหานักเรียน และการจัด อบรมส่งนักเรียน เป็นปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนวันอาทิตย์มีความ เจริญก้าวหน้า และพบว่ามี ความแตกต่างกัน เล็กน้อยของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ด้านปฏิกริยาที่มีต่อหน้าที่ด้านการบริหาร การทำงาน กลุ่ม หลักสูตร วิธีการใช้จ่ายเงิน การจัดโปรแกรมนักเรียน และการให้บริการแก่นักเรียน

ไว้มานน์ ชาร์ลส์ คาร์ลสัน (Waymann Charles Carlson 1974: 3169A-3170A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship of Student Teacher's Religiosity to Personality and Classroom Behavior." มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความ เกร่งในศาสนาของนักศึกษาครู กับบุคลิกลักษณะและพฤติกรรม ที่แสดงออกมาในชั้นเรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาครู จาก วิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง ใน Southern California เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามที่วัดความ เกร่งในศาสนา บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมในชั้นเรียน ความ เกร่งใน ศาสนา วัดด้วยแบบสอบถาม เกี่ยวกับการปฏิบัติตามความ เชื่อในศาสนาตลอดจนแนวคิดทาง ศาสนา ส่วนบุคลิกลักษณะวัดโดยใช้เครื่องมือแบบ Omnibus Personality Inventory, Form F. ส่วนระดับความมีน้ำใจกว้างใจแคบวัดโดย Milton Rockeach's Dogmatism Scale ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีระดับความ เกร่งทางศาสนาสูง เป็นผู้มีใจแคบต้องพึ่งพา ผู้อื่น และมีพฤติกรรมที่เข้มงวด ไม่มีการยืดหยุ่นมากกว่าคนที่ เกร่งศาสนาน้อยกว่า นักศึกษาครู ที่ เกร่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยได้ เสนอแนะว่า ควรจะมีการวางรูปแบบในการให้การศึกษาโดย เน้นพัฒนาการด้านบุคลิกภาพและด้านวิชาการ

ความคู่กันไป

ชาร์ลส์ ไอร่า บรัคชอว์ (Charles Ira Bradshaw 1977: 7357A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Comparative Study of Delinquent and nondelinquent Latter-Day Saint Boys in Clark County, Nevada." มีวัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเยาวชนชายที่ประพฤติผิด และเยาวชนชายที่ไม่ได้ประพฤติผิดของ LDS (Latter-Day Saint Boys) โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น 85 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 เรื่อง ได้แก่เรื่องภายในครอบครัว การนับถือศาสนา และด้านจริยธรรม กลุ่มเด็กที่นำมาเปรียบเทียบกันนี้ได้รับคำแนะนำและยินยอมจากเจ้าหน้าที่โบสถ์เพื่อต้องการศึกษาว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ระหว่างเยาวชนชายที่ประพฤติผิดกับเยาวชนชายที่ไม่ได้ประพฤติผิด หลังจากที่ได้รับการยอมรับจากผู้นำของโบสถ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เยาวชนที่ต้องโทษเหมือน ๆ กัน เป็นโทษสถานเบา และเป็นพวกแรกเข้า มีอายุระหว่าง 14-17 ปี มีเด็กและครอบครัวที่ให้ความร่วมมือส่งแบบสอบถามกลับมา 13 คน จากแบบสอบถามที่ส่งไป 31 คน และใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันนี้กับ เยาวชนที่ไม่ได้ประพฤติผิด จำนวน 13 คน ซึ่งเลือกประชากรของ Latter-Day Saint Boys จำนวน 389 คน อยู่ในเขตเดียวกับเยาวชนที่ประพฤติผิด และพวกนี้มีความคล้ายคลึงกันในด้านรายได้ของครอบครัว รูปร่าง ลำดับการเกิด สถานภาพการสมรสของผู้ปกครอง สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และได้รับความร่วมมือด้วยดี ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน และยังพบอีกว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างด้านการให้การยอมรับจากโบสถ์ Latter-Day Saint Boys กับด้านพฤติกรรมของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม

อินแกรม แฟรงค์ ดูฟรีซ (Ingram Frank du Freez 1977: 3400A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Moral and Religious Problem and Attitudes as Expressed by Students in Seventh-Day Adventist Academies in The United States and Canada" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและทัศนคติทางด้านจริยศึกษาและศาสนาในสถานศึกษาของ Seventh-Day Adventist และความช่วยเหลือของสถานศึกษาในการแก้ปัญหา ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของ Seventh-Day Adventist ทั้งในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา จำนวน 1,460 คน ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจชื่อว่า "The Religious Inventory for Teen-Age Youth of The Seventh-Day Adventist Church" ที่สร้างขึ้นโดยมาร์ติน (Martin) ในปี

ค.ศ. 1963 และปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมและทันสมัย เพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องนี้ ผลการวิจัยสรุปได้ว่านักเรียนทั้งหมดมีปัญหาเกี่ยวกับจริยศาสตร์และศาสนา และมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องนี้ นักเรียนพอใจในโปรแกรมการเรียนที่จัดขึ้น เพราะเป็นไปตามความต้องการ นักเรียนได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงหลายประการเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เจมส์ ไมเคิล ฮิลตัน (James Michael Hilton 1978: 3375A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship between the Level of Moral Judgment of High School Students and Their Levels of Interpersonal Trust, Socioeconomic Status, and Intelligence" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจทางจริยธรรมและตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ ความเชื่อระหว่างบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และระดับสติปัญญา โดยการคำนึงถึงอายุและเกรดระดับชั้นเรียน ตัวอย่างประชากร คือนักเรียนเกรด 11 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เดนเวอร์ (Denver) จำนวน 195 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบทดสอบ The Defining Issues Test (Rest, 1974), The Interpersonal Trust Scale (Rotter, 1972) และสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลสัมมะโนประชากร ซึ่งประกอบด้วยชื่อ ที่อยู่ อาชีพ และรายได้ และการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง แล้วนำมาคิดเป็นคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองและใช้ข้อมูลจากระเบียนสะสมมาวัดคะแนนของระดับสติปัญญาของนักเรียนแต่ละคน การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมและตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ ความเชื่อระหว่างบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และระดับสติปัญญา ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายผลในการตัดสินใจทางจริยธรรมได้ดีที่สุด ผลของการวิจัยปรากฏว่า

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม คือการตัดสินใจทางจริยธรรมกับตัวแปรอิสระเกี่ยวกับระดับสติปัญญา
2. มีสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม คือการตัดสินใจทางจริยธรรมกับตัวแปรอิสระคือสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม
3. ตัวแปรอิสระทั้ง 2 คือระดับสติปัญญา และสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมสามารถทำนายตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01
4. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรตามคือ การตัดสินใจทางจริยธรรมกับตัวแปรอิสระ เกี่ยวกับความ เชื่อระหว่างบุคคล

5. มีสหสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างตัวแปรอิสระเกี่ยวกับระดับสติปัญญา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และตัวแปรอิสระเกี่ยวกับระดับสติปัญญากับความเชื่อระหว่างบุคคล

วิลเลียม อี คอลลี และแมดเดอลิน เอช แอปท์ (William El Collie and Madeline H. Apt, 1978: 547-550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Attitudes of Secondary School Students Toward Religion Studies Courses." โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะสำรวจทัศนคติของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อวิชาศาสนศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจประมาณค่า (Rating Scale ตามแบบ Likert Scale) กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนของรัฐบาลในมลรัฐอินเดียนา (Indiana) เคนทักกี (Kentucky) มิชิแกน (Michigan) และมลรัฐโอไฮโอ (Ohio) จำนวนทั้งสิ้น 1,227 คน ข้อค้นพบในการสำรวจวิจัยครั้งนี้พอสรุปได้ว่าในการตรวจคำตอบของแบบสอบถามที่เกี่ยวกับเรื่องวัตถุประสงค์ในการสอน ได้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อนักเรียนเรียนจบรายวิชาจริยศึกษาแล้ว มีความรู้สึกต่อครูผู้สอนว่ามีเหตุมีผลดี และให้ความเป็นธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็มีเรื่องที่จะต้องมีการปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในห้องเรียน สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาคริสต์ หรือผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาใด ๆ เลย เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้สึกสบายใจมากขึ้น นักเรียนโดยทั่วไปมีความเห็นว่าการศึกษาเรื่องศาสนาในโรงเรียนมีความแตกต่างไปจากการศึกษาศาสนาที่วัดหรือโบสถ์ และในส่วนของ การประพฤติปฏิบัติในห้องเรียนของนักเรียนจะมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากการประพฤติปฏิบัติที่วัดในเรื่องของอิทธิพลของครูในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา นักเรียนโดยทั่วไปไม่เห็นด้วยในการที่ครูผู้สอนจะเปิดเผยความเชื่อในศาสนาของตนในขณะที่ทำการสอนในห้องเรียน ส่วนในด้านทัศนคติและความเข้าใจในด้านศาสนาอื่น ๆ นักเรียนมองดูความเชื่อของศาสนาอื่น ๆ อย่างมีเหตุผลและด้วยใจเป็นธรรม วิชาศาสนศึกษาช่วยให้นักเรียนเกิดความเคารพและเชื่อถือในความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิม และมีความเข้าใจในศาสนาประเพณีได้ดีขึ้นกว่าเดิม เนื่องมาจากการเรียนวิชานี้ นอกจากนั้นยังช่วยให้มีค่านิยมทางศีลธรรมและมีจิตใจสูงขึ้นอีกด้วย อีกประการหนึ่งโรงเรียนของรัฐบาลควรมีการจัดการสอนเกี่ยวกับวิชาศาสนศึกษาจากการสำรวจครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนรู้สึกว่าการศึกษาศาสนศึกษาสามารถสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วย

เจมส์ ดวน คาร์เตอร์ (James Duane Carter 1980: 197A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Comparative Study of Two Training Programs in Florida for Delinquent Youths: Eckerd Wilderness Camping and State Training School" วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อแก้ไขเยาวชนที่ประพฤติผิดในฟลอริดาทั้ง 2 โปรแกรมผลของกลุ่ม Eckerd Wilderness Camping Program นำมาเปรียบเทียบกับโรงเรียนฝึกอบรมของรัฐในฟลอริดา โดยพิจารณาจากตัวแปร ด้านการปรับตัวที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและกรณีพิพาทที่ศาล โดยวัดกับกลุ่มเข้าแคมป์กับกลุ่มเปรียบเทียบ โดยศึกษาจากประชากรที่เป็นเยาวชนชายที่ประพฤติผิด 120 คน จากการอ้างอิงของกรมอนามัยและกองบริการอนุรักษนิยม โดยศาลเยาวชนแห่งฟลอริดา กลุ่มเข้าแคมป์ประกอบด้วยผู้เข้าแคมป์ 60 คนสุดท้ายที่ได้ผ่านโปรแกรม Eckerd มาก่อนวันที่ 1 มกราคม 1978 กลุ่มเปรียบเทียบประกอบด้วยผู้สำเร็จจากโรงเรียนฝึกอบรมของรัฐฟลอริดา 60 คนสุดท้ายซึ่งได้ผ่านโปรแกรมก่อนวันที่ 1 มกราคม 1978 และเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะเข้าโปรแกรม Eckerd ได้ รูปแบบของการศึกษานี้เป็นกระบวนการเกี่ยวกับเวลา ก่อนและหลังการเข้าสู่โปรแกรมโดยใช้การสังเกต ได้มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการเข้าสู่โปรแกรม เพื่อสรุปว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ข้อมูลหลังการเข้าสู่โปรแกรมถูกรวบรวมและวิเคราะห์โดยได้จากกรณีพิพาทที่ศาล และกรณีที่เกิดขึ้นในโรงเรียนในช่วงระยะเวลาที่สำเร็จจากโปรแกรมและแยกตัวออกจากกลุ่ม ต่อมาในระยะ 6 เดือน 8 เดือน และ 18 เดือน ใช้ระดับนัยสำคัญ .05 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่า ไค-สแควร์ (Chi-Square) เพื่อหาว่ามีความมีการวิเคราะห์หาโคแวนเรียนซ์ (Covariance) ค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P = .05$) ของทั้งสองกลุ่มก่อนเข้าโปรแกรม และได้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์หลังการเข้าสู่โปรแกรมแล้วด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังการเข้าสู่โปรแกรมในระยะเดือนแรก ปรากฏว่ากลุ่ม Eckerd มีกรณีพิพาทที่ศาลน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ($P = .05$) อย่างไรก็ตามความแตกต่างในเรื่องการต่อต้านอย่างรุนแรงนั้นไม่ปรากฏ การวิเคราะห์กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้น ปรากฏว่ากลุ่ม Eckerd ยังเกิดขึ้นอยู่ในระยณะนานกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ($P = .05$) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าระดับชั้นของการสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการของกลุ่ม Eckerd สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ($P = .05$)

โรนัลด์ พอล ลองค็อกโกบาร์ดี (Ronald Paul Longobardi 1982: 3959A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of Teacher Training Sessions on The Moral Development of Their Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลของครูที่ใช้เหตุผลในทางจริยธรรมกับนักเรียน โดยใช้ลำดับขั้นการพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolhberg) โดยตั้งสมมติฐานว่า ครูที่เคยได้รับการพัฒนาจริยธรรมด้วยตนเองมาโดยเฉพาะ ย่อมพัฒนาจริยธรรมนักเรียนได้ดีกว่าครูที่ขาดประสบการณ์ด้านนี้ การวิจัยนี้ใช้ประชากรคือ ครูโรงเรียนขนาดกลางที่อยู่ในตำบลเล็ก ๆ ทางตะวันตกของบอสตัน (Boston) ครูเหล่านี้ได้ผ่านการฝึกทั้งในด้านเทคนิค การนำการอภิปรายทางจริยธรรม และยังสามารถเข้าร่วมในการอภิปรายทางจริยธรรมที่ยาก ๆ เพื่อส่งเสริมและยกระดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมในตนเองของครูเหล่านั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม คือ The Defining Issues Test ให้ครูและนักเรียนตอบทั้งก่อนและหลังกระบวนการ และใช้แบบสอบถามเดียวกันนี้กับครูอีกกลุ่มในกลุ่มควบคุมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านพัฒนาการทางจริยธรรมมาก่อนเลย โดยให้ครูและนักเรียนตอบก่อนและหลังกระบวนการเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งกลุ่มครูที่เคยมีประสบการณ์และกลุ่มควบคุมที่มีระดับขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมดีขึ้น แต่เมื่อนำทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันแล้วปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยสรุปว่า

1. การให้การอบรมครูยังไม่เพียงพอ
2. ผู้วิจัยคิดว่ามีนัยสำคัญอยู่ตรงที่ว่าครูแต่ละคนแม้จะรู้และเข้าใจในสถานการณ์ยาก ๆ นั้นก็ตาม แต่ก็อาจมีปฏิกิริยาแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของเขา
3. อาจจะเป็นไปได้ในกรณีที่ครูยังไม่เข้าใจสถานการณ์ที่ยากนั้นจริง จนกว่าเขาจะมีประสบการณ์ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าการวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งวิจัยขั้นเรียนกับครูในฐานะที่เป็นผู้พัฒนาจริยธรรมให้ดีขึ้น

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนา ในด้านจริยศึกษา ศีลธรรม ซึ่งมีผู้ทำการวิจัยไว้ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ อุดมศึกษา อันเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัย พอสรุปได้ดังนี้คือ

งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา และศีลธรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ แนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม และ จริยศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่งานวิจัยที่ผ่านมาศึกษาความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งใช้วิธีการสร้างแบบสอบถาม พบว่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอนวิชา ศีลธรรมและจริยศึกษา มีลักษณะทำนองเดียวกัน กล่าวคือปัญหาที่พบได้แก่เรื่อง เนื้อหาวิชา ในหลักสูตรมีมากเกินไป วิธีการสอนของครูชอบการสอนแบบบรรยาย นักเรียนไม่เห็นความสำคัญ ของวิชาศีลธรรม โรงเรียนขาดแคลนสื่อการสอนและแหล่งวิชาการ ตลอดจนด้านการวัดและ การประเมินผลมุ่งเน้นในด้านความรู้ ความจำมากกว่าการนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบว่า มีอุปสรรคต่าง ๆ ที่ไม่ส่งเสริมให้การเรียนการสอนวิชาศีลธรรมและจริยศึกษาบรรลุผลตาม เป้าหมายได้ สิ่งสำคัญคือผู้บริหาร และครูผู้สอนควรมีความรู้พื้นฐาน มีความเข้าใจ เห็นความ สำคัญของวิชาและมีประสบการณ์ในการสอนวิชาศีลธรรมและจริยศึกษาดีพอ จากข้อค้นพบดังกล่าว ทำให้มีประโยชน์ต่อผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ทราบ เพื่อจะได้หาทางแก้ไขและป้องกันความประพฤติ ของนักเรียน ตลอดจนปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

✓ งานวิจัยในต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการสำรวจทัศนคติของครูและนักเรียน ที่มีต่อการเรียนการสอนศีลธรรมและจริยศึกษา พอสรุปได้ว่าทัศนคติของครูในการสอนศีลธรรมนั้น ควรจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ควรใช้วิธีการสอดแทรกเนื้อหาศีลธรรม เข้าไว้ใน การเรียนการสอน ควรให้ความสนใจต่อหน่วยงานการผลิตครูผู้สอนวิชาศาสนศึกษา นักเรียน ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาจริยศาสตร์ และศาสนา ควรมีการปรับปรุงสภาพห้องเรียน ให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน นักเรียนไม่เห็นด้วยกับการเปิดเผยของครู เกี่ยวกับความเชื่อในศาสนาของตนในขณะที่ทำการสอนในห้องเรียน และมีทัศนคติในศาสนาอื่น ๆ อย่างมีเหตุผลและด้วยใจเป็นธรรม นอกจากนี้ เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับ เรื่องการศึกษา เปรียบเทียบ

พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งมีเพศ อายุ ระดับสติปัญญา สภาพเศรษฐกิจและสังคม ประเภทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมต่างกัน พอสรุปได้ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนและการเรียนรู้ในเรื่องจริยธรรมขึ้นอยู่กับประเภทของโรงเรียน กล่าวคือโรงเรียนที่มีการสอนศาสนาจะมีผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่สอนศาสนา นอกจากนี้ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและส่งเสริมในด้านการเรียนการสอน ศีลธรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ระดับชั้นเรียน ระดับสติปัญญา เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมของนักเรียนมีผลต่อเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรม และพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกันด้วย ในเรื่องดังกล่าวนี้ว่าเป็นประโยชน์ในการที่จะจัดการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว นี้พบว่าเกี่ยวข้องกับและเป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับ เรื่องที่จะทำการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก เพราะส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนนี้ ได้มีผู้ศึกษาไว้บ้างแล้ว แต่ก็เป็นการศึกษาตามหลักสูตรเดิม ซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัย ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในหลักสูตรปัจจุบันมาก่อนเลย และโดยเฉพาะปัจจุบันนี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนาโดยจัดให้มีหลักสูตรวิชานี้ขึ้นโดยเฉพาะ ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย